

KONGRE KURULLARI

KONGRE BAŞKANI

Prof. Dr. Gülbin ÖZÇELİKAY

KONGRE SEKRETERİ

Dr. ğş. Üyesi Hilal İLBARS

KONGRE SAYMANI

ğş. Gr. Muammer ÇALIKUŞU

ORGANİZASYON KOMİTESİ

Prof. Dr. Gülbin ÖZÇELİKAY

Prof. Dr. Sevgi ŞAR

Prof. Dr. Selen YEğENOğLU

Prof. Dr. NeŐe Buket AKSU

Doç. Dr. Emrah BİLGENER

Doç. Dr. Miray ARSLAN

Dr. ğş. Üyesi Nazlı ŞENCAN

Dr. ğş. Üyesi Bülent KIRAN

Dr. ğş. Üyesi Hilal İLBARS

ğş. Gr. Muammer ÇALIKUŞU

Dr. Ecz. Aylin SANCAR

Dr. Ecz. Merve MEMİŐOęLU

Ecz. Esra Simten GR DEMİRCİGİL

BİLİMSEL KOMİTE

Prof. Dr. İsmail ÜSTEL

Prof. Dr. İlkay ERDOğAN

Prof. Dr. Seğkin ÖZDEN

Prof. Dr. Özlem Nazan ERDOğAN

Prof. Dr. Mesut SANCAR

Prof. Dr. Göknur AKTAY

Doç. Dr. Gürkan SERT

Dr. ğş. Üyesi Bilge SZEN ŞAHNE

Dr. ğş. Üyesi Gülsüm Hale ÖZCÖMERT ÇOŐKUN

Dr. ğş. Üyesi Elif ULUTAŐ DENİZ

Dr. ğş. Üyesi Nilay TARHAN

Dr. ğş. Üyesi Demet AKALGAN

Dr. ğş. Üyesi Yağmur ÖZKAYA

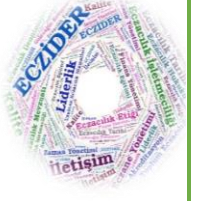
AraŐ. Gör. Dr. Özlem AKBAL DAğİSTAN

Kongre Programı

I.Ulusal Sosyal ve Yönetmel Eczacılık Kongresi

Geleceğin Eczaneleri: Serbest Eczacılıktan Toplum Eczacılığına

7-8 EKİM 2022 Çevrimiçi Kongre

1. GÜN (07.10.2022)		
	OTURUM	OTURUM KONUSU
10:00-10:30	Açılış	Prof. Dr. Gülbin Özçelikay-ECZİDER Başkanı Ecz. Arman Üney-TEB Başkanı
10:30-12:00	Oturum I	TOPLUM ECZANELERİNİN TARİHİ Oturum Başkanı: Prof. Dr. Sevgi Şar / Ecz. İhsan Orkun Yılmaz Konuşmacılar: Prof. Dr. Ali Demir Sezer: Ecz. Melih Ziya Sezer Anısına İstanbul'da Eczane Uygulamalarının Geçmişi Bugünü Ecz. Niyaz Dermancı: Ankara'da Eczane Uygulamalarının Geçmişi Bugünü Ecz. İhsan Orkun Yılmaz: TEB Bakış Açısı ile Eczanelerin Geçmişten Bugüne Değişimi
ARA		
12:30-15:00	Oturum II	TOPLUM ECZANESİ YÖNETİMİ Oturum Başkanı: Prof. Dr. Gülbin Özçelikay / Uzm. Ecz. Taner Ercanlı Konuşmacılar: Doç. Dr. Emrah Bilgener / Doç. Dr. S. Öznur Sakınç: Finans Yönetimi Prof. Dr. Mesut Sancar: Eczanelerde Farmasötik Bakımın Önemi Dr. Öğr. Üyesi Bilge Sözen Şahne: Takım Yönetimi ve Liderlik Dr. Ecz. Aylin Sancar: Toplum Eczaneleri ve Sağlık Okur Yazarlığı
ARA		
15:10-17:30	Oturum III	TOPLUM ECZANELERİNİN DÖNÜŞÜMÜ Oturum Başkanı: Prof. Dr. Gülbin Özçelikay / Dr. Öğr. Üyesi Hilal İlbars Konuşmacılar: Doç. Dr. Miray Arslan: Tele-Uzaktan Eczacılık Ecz. Şule Dilek Yağcı Tüysüz: Geleceğin Eczaneleri Uzm. Ecz. Ahmet Nezihi Pekcan: Majistral Eczacılığın Geleceğin Eczanelerindeki Yeri Prof. Dr. Levent Üstünes: Toplum Eczanelerinde Dönüşüm
17:30-18:30		SERBEST BİLDİRİLER Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Hilal İlbars/ Dr. Öğr. Üyesi Bilge Sözen Şahne

2. GÜN (08.10.2022)		
	Oturum	Oturum Konusu
9:30-11:30	Oturum IV	<p>GELECEĞİN ECZANELERİNE HAZIR MIYIZ?</p> <p>Oturum Başkanı: Doç. Dr. Emrah Bilgener / Ecz. Şeker Pınar Özcan</p> <p>Konuşmacılar: Prof. Dr. İsmail Üstel: Toplum Eczanelerinde “Geleceksavar” Rekabetçilik Ecz. Nilhan Uzman: Geleceğin Eczacılarının Eğitimi Prof. Dr. Nazan Erdoğan: Akreditasyon ve Kalite Prof. Dr. Buket Aksu: Robotlarla Çalışma</p>
11:30-13:30	Oturum V	<p>ECZANE HİZMETLERİ VE HUKUK</p> <p>Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Hale Özcömert Coşkun / Prof. Dr. Buket Aksu</p> <p>Konuşmacılar: Ecz. Tuncay Sayılkan: Yönetici Gözünden Toplum Eczanelerinde Yaşanan Hukuksal Sorunlara Genel Bir Bakış Dr. Öğr. Üyesi Bülent Kıran: Toplum Eczanelerinde Karşılaşılan Deontolojik Sorunlar Hukukçu Ecz. İbrahim Ankara: Eczacıların Cezai Sorumluluğu LL.M Hukukçu Ecz. Rezzan Günday: Toplum Eczanelerinde Yaşanan Hukuki Sorunların Özel Hukuk Bağlamında Genel Değerlendirilmesi</p>
ARA		
14:00-15:30	Oturum VI	<p>TOPLUM ECZANESİNDE ETİK</p> <p>Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Nazlı Şencan / Dr. Öğr. Üyesi Bülent Kıran</p> <p>Konuşmacılar: Dr. Öğr. Üyesi Hale Özcömert Coşkun: Hasta Merkezli Toplum Eczacılığının Etik Boyutu Ecz. Esin Erçin: Toplum Eczanelerinde Geçmişten Günümüze Etik Sorunlar Ecz. Eda Çağında: Çevre Etiği ve Eczacıların Sorumlulukları Prof. Dr. Göknur Aktay: Toplum Eczanelerinde İlaç Suiistimali ve Etik</p>
ARA		
15:45-17:45	Oturum VII	<p>ECZACILIK HİZMETLERİ VE YAŞAM BOYU ÖĞRENME</p> <p>Oturum Başkanı: Doç. Dr. Miray Arslan / Öğr. Görevlisi Muammer Çalığışu</p> <p>Konuşmacılar: Prof. Dr. İlkyay Orhan: Eczacılık Eğitiminin Niteliği Prof. Dr. Mesut Sancar: Toplum Eczacılarına Yönelik TEB Akademi Eğitimleri Ecz. Hümevra Laçin: Eczanede Yaşam Boyu Öğrenme Prof. Dr. Benay Can Eke: Sürekli Gelişimde ECZAKDER’in Rolü: Tematik Rapor 2019-2022 Sonuçları</p>
17:45-18:15	Kapanış	<p>ÖDÜL TÖRENİ</p> <p>ECZİDER Ödüllerinin Takdimi: Prof. Dr. Gülbin Özçelikay</p>

Davetli Konuşma ve Sözlü Bildiri Özetleri

I. ULUSAL SOSYAL VE YÖNETSEL ECZACILIK KONGRESİ
GELECEĞİN ECZANELERİ: SERBEST ECZACILIKTAN TOPLUM ECZACILIĞINA
7-8 EKİM 2022 ÇEVİRİMİÇİ KONGRE

Davetli Konuşma Özetleri

Adı Yeni Kendisi Türkiye'nin En Eski Eczanelerinden Biri: Yeni – Moda Eczanesi

Prof. Dr. Ali Demir SEZER

Marmara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Farmasötik Biyoteknoloji Anabilim Dalı Başkanı

e-posta: adsezer@marmara.edu.tr

Dünya belleğini oluşturan en önemli yaşayan kanıtlardan biri de müzelerdir şüphesiz. Günümüzden düne baktığımızda sağlık alanındaki “Endüstri mirasları” diye adlandıracağımız çeşitli alanlardaki sayılı yerleri görmek mümkün. Bununda bir örneği ülkemizde çok az sayıda korunmuşu olsa da tarihi eczanelerdir diyebiliriz. Bu bağlamda şüphesiz Yeni-Moda Eczanesinin yeri de hem eskiliği hem de eczanenin tarihi koleksiyonun genişliği ve eskiliği açısından özeldir.

Moda Caddesin 89/B adresindeki 120 yıllık Yeni-Moda Eczanesi Kadıköy'ün bir belleği niteliği taşımaktadır.

1902 yılında Faik İskender Göksel Kadıköy Kızıltoprak'ta Eczane-i Saadet isimli eczanesini açmış ve Eczanenin bugüne kadar gelen tarihi böylece başlamıştır. O yıllarda Kızıltoprak'ta ayrıca Sadullah Binzet'in Eczanesi sadece faaliyet göstermektedir. O yıllarda şimdi uygulanan sistemin bir benzeri olarak o zamanki adı ile Eczacılık Mektebini bitiren kişi 2 yıl bir eczanede staj yaptıktan sonra eczane açabilmektedir. Yine o seneleri müteakip 1928 yılında Tahdid Kanununun çıkarılması ile her 10.000 kişiye bir eczane açılabilir. Bu nedenle Faik İskender Göksel eczanesini Moda'ya taşır. Moda'da da eczane sayısı 6 civarındadır. Kısa bir dönem eczanenin adı Eczane-i Faik İskender olduktan sonra Moda Eczanesi adını alır.

1922 yılında Eczaneyi bugünlere taşıyacak olan Melih Ziya Sezer'in babası Halil Nejat Sezer 1922 yılında İstanbul Eczacılık Fakültesine girer aynı zamanda Konservatuvarda keman öğrenimini sürdürür. 3 yıl sonra 1925 yılında Eczacılık Fakültesini bitirerek askerlik görevini de tamamladıktan sonra 1928 yılında Urfa'nın Birecik kazasında Yeni Eczane adını verdiği eczanesini açar. Bir yandan da Akşam Gazetesi Muhabirliği yapmaktadır. Bu vesile ile İstanbul'a gidip gelmekte ve İstanbul'da bir eczane açma arayışına girmiştir. 1931 yılında evlendikten sonra 1935 yılında eczanesini Konya Karaman'a nakleder. O yıl Faik İskender Göksel vefat eder. Eczaneyi oğulları 2 yıl çalıştırdıktan sonra devretmeye karar verirler. Ecz. Halil Nejat Sezer haberi Mühürdar Caddesindeki Merkez Ecza Deposu sahibi Bulutyan Efendiden alır ve Moda Eczanesini Faik İskender'in çocuklarından 1937 yılında satın alır. Kendi eczanesinin adı olan “Yeni” kelimesi ile Moda Eczanesinin adını birleştirerek Yeni-Moda Eczanesi olarak değiştirir. 11 Kasım 1943 tarihinde Halil Nejat Sezer vefat ettikten sonra oğlu Melih Ziya Sezer ilkokul 5. Sınıftadır. Eczaneyi o günkü kanuna göre belli bir süre aile işletir ve sonrasında da 1967 yılında İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesinden mezun olduktan sonra da Melih Ziya Sezer Yeni-Moda Eczanesini resmi olarak işletmeye başlar. 120 sene önce Kızıltoprak'ta başlayan Eczanenin macerası Moda'da Türkiye'nin en eskileri arasında yerini almıştır. Eczane koleksiyonunda 1902 yılında yapılmış tarihi dolapları yanında daha da eski olan ve içinde birçok objeyi ve reçeteleri barındıran koleksiyonu ile yaşayan bir müze konumundadır.

Ankara'da Eczane Uygulamalarının Geçmişi Bugünü

Dr. Ecz. Niyaz Dermancı

Derman Eczanesi, Ankara

Öncelikle eczacılık serüvenim nasıl başladı ondan bahsetmek istiyorum. Babam eczacıydı. Babam eczaneyi açtığı zaman ben eczacılık okuluna kaydolamadım; çünkü derecem tutmamıştı. Tıp Fakültesi'ni kazanıp kaydoldum. Tıp Fakültesi'ni başarıyla tamamlayıp mezun olduktan sonra eczacılık okuluna kaydolabildim. Eczacılık okuluna 2. sınıftan başladım. Eczacılık eğitimim böyle başladı. Babam eczacı olduğu için, eczanemiz eskiden beri faal olduğu için ben başka bir meslek seçmedim, eczacı olmak istedim. Şimdi ise babamın kurduğu eczaneyi devam ettirmek için çalışıyorum. Babam 1946 yılında eczanemi kurmuştu; ondan 1953 yılında ben devraldım. O zamandır aynı yerde devam ediyorum.

Eczacılık mesleği zamanla büyük değişim ve gelişim gösterdi. Ancak özellikle belirtmek isterim ki eczacılık eskiden çok kıymetliydi. Bunun sebebi Eczacılık Fakültesi'nin kontenjanının 60 kişi ile sınırlı olmasıydı. Eczacılık okulu o zamanki adı. Tıp Fakültesi'ne bağlıydı ve Eczacılık Fakültesi yoktu. Eczacılık okulu vardı. Aslında ben de sınırlı kontenjan nedeniyle ilk başta eczacılık okuluna giremeyip tıbbiyeyi kazandım. Eczacının muhakkak eczane sahibi olması lazımdı. Ben bunun için eczacılık okudum.

Mesleğin eski günlerine özlem duyuyorum. Eczacılık eskiden o kadar iyiydi ki, halkla doğrudan temas şeklinde eczacılık yapardık. Her gelen bize derdinin anlatırdı. Biz onlara bilgi verirdik. Fakat günümüzde artık bunlara fazla yer yok. Çünkü Sosyal Güvenlik Kurumu bunları kısıtlıyor. Diyor ki, eczacı ancak bir reçete gelirse onu alır hazırlar ve bir fikir veremez diyor. Bu bizim için mesleğimiz için kabul edilebilir bir durum değil. O zaman eczacının değeri kalmıyor. Bundan yıllar önce kazandıklarımızı kaybetmiş oluyoruz.

Genç eczacılara, eczacı adaylarına bazı tavsiyelerim var. Bir kere eczacılarımızın mesleklerini fevkalade iyi anlamaları ve bilmeleri lazım. İlaça dair her türlü analiz yöntemlerini ve kontrollerini, ilaca dair ne varsa her şeyi kodekslerde mevcut olan şekillerde öğrenip bilmeleri lazım. Bugün için belki bu bilgilerin pek bir değeri yok gibi görünüyor, bunları uygulamak pek mümkün değil gibi. Hazır bir reçete geliyor ve eczacı raftan alıp ürünü hastaya veriyor. Çünkü Sosyal Güvenlik Kurumu bunu istiyor. Eczacıların ve eczacılığın benim için çok büyük değeri vardır. Çünkü eczacılık hastayla doğrudan doğruya muhatap olan bir ilimdir.

Son olarak belirtmek isterim ki eczacıyım ve bunu söylemekten gurur duyuyorum. Kendi oğlumu da eczacı olarak yetiştirdiğim için, bütün bilgilerimi ona verebildiğim için çok mutluyum. Ali Dermancı benim oğlum, ona bütün eczacılığı çok iyi anlattım. O da öğrendi. Benim yürüdüğüm yollarda o da yürüyecek ve eczacılık için zannediyorum ki faydalı çalışmalar yapacaktır. İstedğim bu. İnşallah meslek tekrar eski güzel, kıymetli olduğu zamanlara döner ve bizler de görürüz. Allah bütün eczacılarımızın derdine derman olsun. Çünkü eczacı ne kadar iyi ve bilgili olursa tıp da o kadar iyi olur. Ben öyle düşünüyorum, bizim de görevimiz bu. Tıbbın da insan sağlığı için ilerlemesi lazım. Bunun için de eczacıların bilgilendirilmesi lazım.

Toplum Eczaneleri ve Sağlık Okur Yazarlığı

Dr. Ecz. Aylin SANCAR

Marmara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Kalite Koordinatörlüğü

e-posta: aylin.sancar@marmara.edu.tr

Hasta güvenliği ile ilgili çalışmalar, tıbbi bakım sürecinde en sık karşılaşılan hataların ilaç kullanımıyla ilgili hatalar olduğunu göstermektedir. Hastanın sağlık okur yazarlık düzeyi yetersiz hale geldiğinde bu hataların oranı daha da çok artmaktadır. İlk kez 1995 yılında Williams ve arkadaşları tarafından ortaya atılan sağlık okur yazarlığı kavramı farklı kaynaklarda farklı şekillerde tanımlanmış olmakla birlikte, *Sağlık Okur-Yazarlığı: Karışıklığı Sonlandırmaya Yönelik Reçete (Health Literacy: A Prescription to End Confusion) Başlıklı Rapor* 'da; hastalar, hizmet sunucuları, sağlık kurumları ve toplum arasındaki anlaşılması güç sağlık bilgilerinin değişimi olarak ve *Sağlık Okuryazarlığı Araştırması - Avrupa Birliği Konsorsiyumu'na* göre de; genel okuryazarlık ile ilişkili ve hayat boyu yaşam kalitesini sürdürmek veya geliştirmek için sağlık hizmetleri, hastalığın önlenmesi ve sağlığın geliştirilmesiyle ilgili günlük hayatta kararların alınması ve yargılara varılması için sağlık bilgisine erişme, anlama, değerlendirme ve uygulamada insanların bilgisini, motivasyonunu ve yeterliliklerini gerektiren bir kapsama ve çerçeveye sahip bir kavram olarak tanımlanmıştır.

Bu sözlü bildiride, sağlığın geliştirilmesi ve hastalıkların tedavi edilmesi noktasında çok büyük öneme sahip sağlık okur yazarlığı perspektifinden hastaların ilaçlarıyla ilgili olarak en sık karşılaştıkları sorunlardan, sağlık sistemi açısından eczacıların meslek grubu olarak; toplum eczanelerinin kolay ulaşılabilir olması, eczacıların sağlık terminolojisine sahip olmalarının yanı sıra toplumla aynı dili konuşmaya da yatkın olmaları, toplum eczanelerinin birinci basamak sağlık hizmeti sunucusu olarak tanımlanmış olması gibi avantajlarından bahsedilecek olup sağlık sistemi için son derece kritik öneme sahip sağlık okur yazarlığı konusunda eczacıların izlemesi gereken stratejiler; açık ve etkili iletişim, sağlıkla ilgili eğitim materyallerinin geliştirilmesi, sağlık okur yazarlığı konusunda profesyonel eğitim alınması ve toplumsal iş birliği ana eksenleri altında incelenecektir.

Sürekli Gelişimde ECZAKDER'in Rolü: Tematik Rapor 2019-2022 Sonuçları

Prof. Dr. Benay CANEKE

ECZAKDER Genel Sekreteri

e-posta: info@eczakder.org.tr

ECZAKDER, Eczacılık eğitiminde kalitenin geliştirilmesi ve kalite güvencesinin sağlanması amacıyla kurulmuş, yükseköğretim kalite güvencesi sisteminde yer alan bir akreditasyon kuruluşudur. ECZAKDER, Eczacılık Fakültesi Dekanları Konseyi'nce, Yüksek Öğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği çerçevesinde, Eylül 2011'de bağımsız bir kurul olarak oluşturulan Ulusal Eczacılık Eğitimi Akreditasyon Kurulu'nun (ECZAK) tüzel kişilik kazanması amacıyla Mayıs 2014'te kurulmuş; Aralık 2014'te Yükseköğretim Kurulu tarafından tanınmıştır. ECZAKDER, Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından 26 Aralık 2025 tarihine kadar 5 yıllığına yeniden tescil edilmiş ve bu yetkiyle eczacılık eğitiminde kalitenin geliştirilmesi ve kalite güvencesinin sağlanması amacıyla akreditasyon faaliyetlerini sürdürmektedir.

ECZAKDER, Türkiye'de eczacılık eğitiminin uluslararası alanda rekabet edebilir düzeyde kalitesinin yükseltilmesini hedeflemekte ve gelişimine katkı sağlamayı öngörmektedir. ECZAKDER'in başlıca görevleri, eczacılık eğitimi programlarını fakültelerin başvurusu üzerine değerlendirmek ve akredite etmek; akreditasyon çalışmalarında görev alacak üyeler ve değerlendiricilerin seçimini ve eğitimini yürütmek; program yöneticilerinin ve öğretim üyelerinin program değerlendirmesi konusunda bilgilendirilmesini ve eğitimini gerçekleştirmek; eczacılık eğitimi ile ilgili paydaşlarının şimdiki ve gelecekteki gereksinimlerini sürekli izleyerek, program değerlendirme standartlarının belirlenmesini ve gerektiğinde süreçlerinin gözden geçirilmesini ve yenilenmesini sağlamaktır. Akreditasyon faaliyetleri sonucunda raporlardan elde edilen bildirimler ECZAKDER tarafından periyodik olarak 2 yılda bir değerlendirilerek Tematik Analiz raporu hazırlanmakta ve yayınlanmaktadır.

Akreditasyon başvuruları Ocak 2014 itibarıyla kabul edilmiş ve değerlendirilmeye alınan fakültelerden bugüne kadar 14 eczacılık fakültesine tam akreditasyon belgesi verilmiştir. 2021 yılında bir eczacılık fakültesine koşullu akreditasyon verilirken, daha önce akredite edilmiş olan fakültelerden 10'una yeniden 6 yıllık tam akreditasyon verilmiştir.

ECZAKDER tarafından 2019-2022 yılları arasında akredite olan toplam 15 Eczacılık Fakültesi lisans programının, Değerlendirme ve İzleme Ziyareti Ekipleri (DİZE) raporları esas alınarak standartları karşılama durumları (*mükemmel, iyi, kabul edilebilir*) değerlendirildiğinde; Türkiye Ulusal Eczacılık Lisans Eğitimi Programı Akreditasyon Standartları ve Kılavuzu doğrultusunda standartları büyük oranda sağladığı görülmüştür.

Takım Yönetimi ve Liderlik

Dr. Öğr. Üyesi Bilge SÖZEN ŞAHNE

Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Eczacılık İşletmeciliği Anabilim Dalı

e-posta: bilgesozen@yahoo.com

Takım çalışması ve bu sürece liderlik etmek, sağlık hizmeti sunumunun vazgeçilmez parçalarını oluşturmaktadır. Çok sayıda paydaşla hizmetlerin yürütüldüğü eczacılık alanında da aynı durum söz konusudur. Eczacılar, parçası oldukları takımlarda, ilham ve vizyon verebildikleri takdirde liderlik özelliklerini ön plana çıkarabilmektedirler. Bu çalışma kapsamında, eczacılık alanında yapılan takım yönetimi ve liderlik ile ilgili çalışmalar göz önünde bulundurularak konu ele alınarak mevcut durumla ilgili değerlendirmeler yapılması amaçlanmaktadır.

Ulusal ve uluslararası literatürün incelenmesi amacıyla, Dergipark, Google Scholar, PubMed, Scopus ve Web of Science'ta "takım yönetimi/team management", "liderlik/leadership", "eczacılık/pharmacy" anahtar kelimeleri ile taramalar yapılmıştır. 2012-2022 yılları arasında yapılan yayın sayıları çalışmaya dahil edilmiştir.

Elde edilen bulgulara göre, incelenen yıllar arasında, eczacılık ile ilgili takım yönetimi ile ilgili çalışma sayısı Dergipark'ta 3551, Scholar'da 1570, PubMed'de 11, Scopus'ta 2, Web of Science'ta 6 olarak bulunmuştur. Bu karşılık, liderlikle ilgili çalışma sayıları aynı sırayla 6421, 147 000, 1294, 1402 ve 893 şeklindedir.

Bilimsel açıdan takım yönetimi ve liderlikle ilgili çalışmaların sayısı göz önünde bulundurulduğunda, takım yönetimi konusunun çok az ele alındığı görülmektedir. Takım olmadan liderin varlığının söz konusu olamayacağı düşünüldüğünde hem literatürde hem de uygulamalar sırasında eksikliklerin olduğu düşünülmektedir. Eczacılar, bütün paydaşları ile birlikte, ortak değerlerde birleştiği takdirde takım yönetiminin gerçekleşebileceğine ve ancak bu şekilde kaliteli sağlık hizmeti sunumunun istenen çıktılara ulaşabileceğine inanılmaktadır. Bu kapsamda, eczacılık eğitimi sırasında eczacı adaylarının lider özelliklerine sahip olmasını sağlayan eğitim içeriklerinin yanı sıra, bir takımın parçası olarak mesleki uygulamalarını gerçekleştirmelerinde yol gösterici olacak eğitimlere de yer verilmesi önem taşımaktadır. Ayrıca, eczacıların bütün paydaşları ile bir araya gelerek söz konusu kavramları ele aldığı uygulamaların, bilimsel çalışmalarla da desteklenmesi gerekmektedir.

Robotlarla Çalışmak

Prof. Dr. Buket AKSU

Altınbaş Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Eczacılık İşletmeciliği Anabilim Dalı

e-posta: buket.aksu@altinbas.edu.tr

Endüstri 1.0 Su ve buharla çalışan mekanik fabrikaların devreye girmesiyle, 1784'ten 1870'e kadar süren ilk Sanayi Devrimi başlamış ve eğitim sistemi usta-çırak ilişkisine dayanmaktadır. Eğitim 1.0, öğretmen merkezli bir eğitim sistemine dönüşen tarım toplumunun ihtiyaçlarını karşılayan eğitimi hayata geçirmiştir. 1870 yılında elektrik enerjisiyle seri üretim devreye girmiş, Endüstri 2.0 olarak adlandırılan bu dönemde eğitim kurumları birer fabrika, bunun karşısında öğrenciler bu fabrikalarda üretilen ürünler olarak görülmüştür. Endüstri 3.0 dönemi, dijital sistemlerin hayatımıza girişi ile başlamış, Eğitimde, İnternet ve bilgisayarların yaygınlaşması bireylerin ihtiyaç duydukları bilgilere ulaşmalarını kolaylaştırmış, yapılandırmacı öğrenme önem kazanmaya başlamıştır.

Endüstri 4.0, uzay teknolojisi, yapay zekâ, 3D yazıcılar, nanoteknoloji, robotik, biyoteknoloji, ve robotların gelişmesiyle beraber akıllı üretim çağı hayatımıza girmiştir. İlerleyen teknoloji ile iş gücündeki kolaylıklar artarken, makinalarla yaşam, sosyal ve duygusal beceri yoksunluklarının daha fazla göze çarpmasına sebep olmuş ve eğitim sistemindeki açıklıklar, daha fazla görülmeye başlamıştır. Eğitimde göze çarpan açıklıklar, Sosyal duygusal Öğrenimin (SDÖ) önemi tüm dünyada iş hayatında çalışanların, Eğitimcilerin ve hatta Uluslararası Lions Birlikleri gibi Sivil Toplum Kuruluşlarının konuya eğilmelerini sağlamıştır.

SDÖ olgusunun araştırma ve uygulamada en fazla ve yaygın olarak kullanılan tanımı sosyal, akademik ve duygusal öğrenme iş birliği vasıtasıyla yapılmış ve "yetişkinlerin ve Çocukların duygularını yönetmek, olumlu ve pozitif hedefler belirlemek ve bunların hepsine ulaşmak, başkaları için empati geliştirmek ve göstermek, olumlu ilişkiler kurmak ve sorumlu kararlar almak için gerekli bilgi, tutum ve becerileri edinme ve etkili bir şekilde uygulama süreçleri" olarak tanımlanmıştır. Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü (OECD/ Organisation-for-Economic-Co-operation and Development) ise SDÖ tanımını daha geniş bir şekilde değerlendirdi ve "Büyük Beş" modelini geliştirdi. Büyük Beş modelinde on beş beceri beş ana başlık altında toplanmıştır; 5 ana başlık; İş performansı, açık fikirlilik, duygusal denge, iş birliği ve başkalarıyla iletişim olarak kategorize edilmiştir. Bu kapsamda robotlarla çalışma hayatını daha ucuza paylaşacak yeni nesiller için "İnsan 4.0" yetiştirmeliyiz.

Toplum Eczanelerinde Karşılaşılan Deontolojik Sorunlar

Dr. Öğr. Üyesi Bülent KIRAN

Ege Üniversitesi Eczacılık Fakültesi, Eczacılık İşletmeciliği Ana Bilim Dalı

e-posta: kiran.bulent@gmail.com ; bulent.kiran@ege.edu.tr

Eczacılık, 6197, 6308, 6643 vb. gibi özel kanunları, yönetmelikleri, Türk Eczacıları Birliği Deontoloji Tüzüğü gibi özel yasal düzenlemeleri olan profesyonel bir sağlık mesleğidir. Toplum eczaneleri birinci basamak sağlık hizmeti sunucuları olarak Sağlık Bakanlığı ve mali açıdan Maliye Bakanlığı denetimindedir. Ayrıca, hizmet verdikleri hastaların bağlı oldukları başta Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) olmak üzere, reçetelerini karşıladıkları birçok resmi ve özel kurum ve kuruluşlarla olan ilişkilerinde bunlarla olan sözleşme hükümlerine, eleman çalıştırma yönünden ise Çalışma Bakanlığı'nın hükümlerine tabidirler. Bu çalışmada, toplum eczanelerinin disiplin sorumluluğu kaynaklı deontolojik ihlaller incelenmiştir. Türk Eczacıları Birliği (TEB) Yüksek Haysiyet Divanı'nın (YHD) 05.12.2019-30.04.2021 yıllarını ve 18 Kasım 2021- 30 Nisan 2022 kapsayan TEB 42.ve 43.Dönem Çalışma Raporlarında yer alan ve Türkiye'deki 54 Bölge Eczacı Odasından intikal eden disiplin dosyalarındaki suç türleri, deontolojik suçların 3 grupta sınıflandırılması yöntemine [Kıran,2012] göre tasnif edilmiş ve ihlaller ve alt türlerinin frekans ve yüzde dağılımları belirlenmiştir.

2019-2021 yılları arasında TEB Yüksek Haysiyet Divanına, intikal eden muhtelif dosyalarda 32 farklı deontolojik suç türü ve toplam 161 suç fiili tespit edilmiştir. Buna göre, Rekabet Kökenli Deontolojik Suçların %55,3 (n=89) ile 1. Sırada, Eczacılık yasalarına aykırı eylemlerin %39,1 (n=63) 2.sirasında, Sosyal Güvenlik Kurumu Protokollerine aykırı eylemlerin ise %5,6 (n=9) ile 3.sırada yer aldığı saptanmıştır. 2021-2022 yılında ise toplam 53 suç fiili saptanmış ve TEB Yüksek Haysiyet Divanı kayıtlarına göre 1. Sırada, Eczacılık yasalarına aykırı eylemler %39,7(n=21) ve bunların içinde Muvazaa %67 (n=14) ile ilk sırada yer alırken, suçların genel dağılımda 2. Sırada bu kez %32 (n=17) SGK Protokollerine aykırı eylemler ve 3.sırada %28,3 (n=15) Rekabet Suçlarının yer aldığı saptanmıştır. Rekabet suçlarının 3. sıraya gerilemiş olmasının sebeplerinden biri devam reçetelerinin azalarak sonlanması ve %32 ile 2. sıraya yükselen SGK suçlarında ise SGK denetimlerinin artmış olması düşünülebilir. Öte yandan, reçete toplama ve yönlendirme kapsamındaki, nöbet ihlali, eczane açılış ve kapanış saatlerine aykırı davranmak, hasta bilgisi dışında e-reçete sistemine (Medula) raporlu devam reçetesi girilmesi vakalarının pandemi dönemi devam reçetelerinden kaynaklı oldukları ve Sıralı Dağıtıma Tabi Reçetelerin Limit/Kota dışı karşılanması suçları devam etmekte oldukları saptanmıştır.

Türkiye'de 2021-2022 yılları arasında TEB Yasalarına aykırı eylemlerin ilk sıraya ve SGK protokol hükümlerine aykırı suçların 2. sıraya yükselmiş olmasının ana sebebi pandemi sonrası artan denetimler olduğu düşünülmektedir. Başta hiçbir şekilde önlenemeyen muvazaa olmak üzere rekabet suçlarının düzenlemesi meslek örgütünün ve Fakültelerin başlıca görevlerinden biridir. Bu nedenle TEB tarafından meslek etiği kurallarında gerekli düzenlemelerin yapılması ve acilen yürürlüğe konulması, Eczacılık Fakültelerinde Etik ve Mevzuat Derslerinde temel bir standardın sağlanmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Çevre Etiği ve Eczacıların Sorumlulukları

Ecz. Eda ÇAĞINDA

ÇEKOOP Yönetim Kurulu Başkanı

e-posta: eda.caginda@cekoop.org.tr

Her şey kullanılmayan, miadı geçmiş ilaçların ne olacağını sorgulamakla başladı. 2009 yılında bu soruyla yola çıkan Ecz. Şule İlkurşunlu'nun girişimleriyle başlayan proje ile İzmir'de halkın elinde kalan miadı geçen ya da kullanılmayan ilaçlar gönüllü eczaneler tarafından toplandı ve imhaya gönderildi. Proje bitiminde bu uygulamanın devamı ve tüm Türkiye'ye yayılabilmesi için bir kooperatif kurulmasına karar verildi ve böylece ÇEKOOP doğmuş oldu. ÇEKOOP kurulduğu andan itibaren bir yandan atık ilaçların imhasını gerçekleştirirken bir yandan da bunun yurdun her yerinde sürdürülebilir şekilde uygulanabilmesi için mücadele verdi ve şu an Türkiye'de yönetmeliklerle bu işin hangi yöntemlerle yapılacağı belirlenmiş durumda. ÇEKOOP tüm bunların yanında bir yandan da halkı akılcı ilaç kullanımı ve atık ilaç konusunda halkı bilinçlendirmek amaçlı eğitimler vermektedir.

"İlaç Dedektifleri " projesi ile okul çağındaki çocukları bu konuda eğiterek bilinçlendirmekte ve farkındalık yaratmaktadır. "Atık ilaç nedir, nasıl imha edilir, bu konuda biz eczacıların sorumlulukları nelerdir " gibi sorularla ilgili ayrıntılı cevapların yanı sıra ÇEKOOP un yürüttüğü sosyal sorumluluk projelerinden de bahsedilecektir.

Toplum Eczanelerinde Finansman Yönetimi

Doç. Dr. Emrah BİLGİNER / Doç. Dr. S. Öznur SAKINÇ

Hitit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi / Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu

e-posta: emrahbilgener@hitit.edu.tr /

İşletmeler için sürekliliğini sağlamak en önemli olgudur. Özellikle giderek globalleşen ve rekabetin arttığı günümüzde bu olgu çok daha fazla önem kazanmaktadır. İşletmelerin sürekliliklerini devam ettirebilmeleri sağlam finansal yapılarına ve yönetimine bağlıdır. Özellikle ekonomik kriz ve pandemi dönemlerinden sağlam finansal yapıları ve etkin finansal yönetimi olan işletmelerin diğerlerine göre çok daha az zararlı bu dönemleri atlattığı ve daha çabuk toparlandığı görülmektedir. Her işletmenin içinde bulunduğu sektör ve kendi yapısına bağlı olarak finansal yönetim ile ilgili ihtiyaçları ve önem verdiği konular farklılaşmaktadır. Üretim işletmelerinde stok ve alacak yönetimi önem kazanırken hizmet sektöründe nakit ve stok yönetimi öne çıkmaktadır. Her ne kadar ortak konuları olsa da işletmenin konumuna göre bu konularda kullanılan yöntemler de birbirinden farklı özellikler göstermektedir. Toplum eczaneleri ise son yıllarda değişen kârlılık ve kâr marjları, artan maliyet vb. nedenlerle finansman sorunları yaşamaya başlamışlardır. Toplum eczanelerinin geleceğe umutla bakabilmeleri ve operasyonlarına gelecekte de devam edebilmeleri için sağlam finansman yapılarının olması ve finansmanlarının yönetilmesi gerekmektedir.

Toplum Eczanelerinde Geçmişten Günümüze Etik ve Deontolojik Sorunlar

Ecz. Esin ERÇİN

Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi Eczacılık Fakültesi

e-posta: esin_ercin@yahoo.com

Eczane eczacılığı, bir işletme olmasının çok daha üzerinde temelini ve çatısını yemini ve diplomasıyla sağlık hizmeti sunucusu olmasından ve eczacılık biliminin, icra edenlerin deneyim mirasından alan bir meslektir. Eczacının asli görevi olan ilaç hizmeti üzerindeki planlamalar bu etik ve deontolojik değerlerde bir erozyona neden olmaktadır.

Son yıllarda uygulamaya konulan sağlıkta dönüşüm politikaları, dünyada ve Türkiye’de yaşanan ekonomik krizler ve hızla artan gider kalemlerine karşılık, neredeyse tek alıcı olan kamunun ilaç fiyatları üzerindeki baskısı, kamu kurum ıskontosu dayatması, fiyata dayalı kar baremlerinin güncellenmemesi sonucu ilaç zamları ile düşen eczacı karlılığı ve gelirleri nedeniyle eczane eczacılığı sancılı bir sürece girmiştir. Gıda takviyesi, OTC gibi tanımlamalarla sosyal bir ürün olan ilaç kavramının içi boşaltılırken ve piyasalaştırılırken, eczacılık hizmeti kalitesi ve niteliğinde kayıplara neden olmuştur.

Küresel ölçekte hayatı, alışılmış olanı ve rutinleri sekteye uğratan; toplumun hızlı bir şekilde değişmesine ve neden olan pandemi süreci ve hızla gelişen teknolojinin sunduğu online satış platformlarının da etkisiyle, sağlık hizmetlerinin çok önemli bir bileşeni olan eczacılık mesleğinin içeriği ve sağlık sektöründeki yeri fark edilir bir değişime uğramıştır. İnternet satışları, Tarım Bakanlığı izni ile kontrolsüz ve denetimsiz üretilerek satılan ilaç benzeri ürünler ve de artan mesleki sorunlar nedeniyle serbest eczacılık hizmetlerinde eczaneler arasında rekabetin boyutları gün geçtikçe artmaktadır. Buna bağlı olarak serbest piyasada ayakta kalabilme savaşı veren eczacılar, yeni etik ve deontolojik problemlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu sunumda son dönemde meslekte yaşanan zorluklar ve beraberinde görülen etik ve deontolojik değişimlere değinilecektir.

Toplum Eczanelerinde İlaç Suistimali ve Etik

Prof. Dr. Göknur AKTAY

İnönü Üniversitesi, Eczacılık Fakültesi, Farmakoloji Anabilim Dalı (emekli)

e-posta: gaktay@gmail.com

İlaçların, tıbbi kullanım amacı dışında ve özellikle hekimin gerek görmediği durumlarda, kişinin kendi isteğiyle ya da yetkisiz kişilerin önerisiyle, çoğu kez doz ve kullanım süresine uymayan şekilde kullanılması “ilaç suistimali” olarak tanımlanır. Suistimal edilen ilaç grupları genellikle ağrı kesiciler, öksürük ve grip ilaçları, gabapentinoidler, antihistaminikler, antidepresanlar, diüretikler, uyarıcılar, gıda takviyeleri, steroid yapıda olmayan antiinflamatuvarlar, müshiller ve anabolik steroidlerdir. Toplum eczanelerinin, ilaç suistimalini erken dönemde fark ederek müdahale etmede, birinci basamak sağlık hizmeti kapsamında önemli rolleri ve etik sorumlulukları bulunmaktadır. Sağlık hizmeti etiği standartlarının temel taşları 1.yararlılık 2.zarar vermeme 3.adalet 4.özerklik olup dünyadaki çoğu eczacılık meslek etiği kuralları bu ilkeler üzerine hizmet sunmaktadır. Yararlılık ve zarar vermeme ilkeleriyle ilgili olarak toplum eczanelerinde yapılan bir çalışmaya göre, mesleki bilgi yetersizliği ve yeterli klinik bilgiye sahip olmama en yaygın etik sorunlardan ikisidir. Eczacıların etik ikilemlerdeki kararsızlıkları ve ihmallerinin mortalite ve morbiditeyi artırdığı gösterilmiştir.

Yapılan bir çalışmada, 41-60 yaş çalışan kadınlar (%34,8) ile 25-40 yaş (%34,2) genç yetişkinlerin ilaç suistimaliyle en sık ilişkilendirilen yaş grubu olduğu, önerilen tedavi süresini ve günlük dozu aşan grubun genellikle 61+ yaş grubu oldukları bildirilmiştir. Toplum eczanelerinden hekim önerisi ya da reçete olmadan temin edilen ilaçlarla ilgili sorunların %26,3’ünün yüksek riskli reçetesiz ilaçlar olduğu, bunların %21,8’inin steroidal olmayan antiinflamatuvarlardan oluştuğu bildirilmiştir. Sorunların %87’sine eczacıların müdahale ettikleri ve danışmanlık verdikleri tespit edilmiştir. Suistimal edilen ilaçların bir kısmı santral sinir sistemini etkileyerek, suistimalin bir süre sonra alışkanlığa, sonra tutku ve bağımlılığa dönüşmesine yol açabilirler. Dolayısıyla, suistimale açık bir ilaçla ilgili kullanım bilgilerini her seferinde yeniden yazmak ve anlatmak ihmal edilmemelidir. Meslek etiği, ağrı yönetimi ve evde hasta bakımı konularında lisansüstü ya da sertifikalı eğitimler olarak toplum eczanelerinde sürdürülebilir bir farmasötik danışmanlık hizmeti sağlanmalıdır. Eğitimler, eczacının etik ikilemler karşısında karar verme yetisini artırır, hastalara hızlı ve nitelikli danışmanlık hizmeti verilmesini sürdürülebilir kılar. Diğer taraftan, ilaç suistimaline yönelik sistematik bir yaklaşımın olmaması, hastaların güvenini azaltan ve sağlık bakım maliyetlerini artıran başlıca etmenlerden biridir.

Sonuç olarak; suistimal potansiyeli yüksek olan ilaçların eczane dışında, eczacı danışmanlığına ulaşamayan market ve pazarlarda satışları etik değildir ve ölümle sonuçlanabilecek ciddi etkilere yol açabilecekleri unutulmamalıdır. Birçok ülkede yüksek suistimal potansiyeli olan ilaç ve ürünlerin, bir eczacı danışmanlığı ve kontrolünde satışı zorunlu tutulmuştur. İlaç suistimaliyle ilgili risk yönetimi yapılırken, toplum eczanelerinin etik ikilemler yaşadıkları konularda ticari kaygıları ile hastanın ilacına erişimi arasında bir denge sağlamak ve eczacının meslek haklarını gözetmek gerekir.

Hasta Merkezli Toplum Eczacılığında Temel Etik Konular

Dr. Öğr. Üyesi Gülsüm Hale ÖZCÖMERT COŞKUN

Marmara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Eczacılık İşletmeciliği Anabilim Dalı

e-posta: hale.ozcomert@marmara.edu.tr

Son yıllarda bilim ve teknolojide meydana gelen hızlı değişime bağlı olarak pek çok meslek dalında da değişim kaçınılmaz olmuştur. Mesleklerin varlıklarını sürdürebilmeleri bu değişime ayak uydurmalarına bağlı görünmektedir. Öte yanda söz konusu değişim günün koşullarına uygun gelişimi de zorunlu kılmaktadır. Eczacılık mesleği yakın geçmişe kadar ilaç odaklı bir meslek olarak bilinirken günümüzde daha çok "hasta merkezli" bir hizmete dönüşmüştür. Tüm dünyada eczacılık hizmetleri "toplum merkezli" bir hizmet sunumuna yönelmiştir ki, bu da eczacının görev ve sorumluluğunu artırmıştır. Öte yandan gelişen teknoloji ile birlikte hasta ile ilişkiler yeni bir boyut kazanmış, ayrıca ilacın hastaya ulaştırılması süreçleri de yeniden şekillenmiştir. İlaç tedarik süreçlerinde yeni teknolojinin kullanıma girmesi ile yeni tartışmalar ortaya çıkmıştır.

Son yıllarda dünyada her alanda meydana gelen büyük değişimler binlerce yıldır tartışılan değer sorunlarının daha çok tartışılır hale gelmesine neden olmuştur. Bu bağlamda "etik konular" her meslek dalında olduğu gibi eczacılık mesleğinde de tartışılan önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle hasta ile ilişkilerin yeni bir boyut kazandığı günümüzde yeni değer sorunları ortaya çıkmıştır. Hizmet sunumu sırasında ortaya çıkan paydaş ilişkilerindeki değişimler, ilaç tedarik zincirinde yeni teknolojilerin kullanımı, ilaç ve ilaç dışı ürünlerin hastaya ulaştırılmasında ortaya çıkan sorunlar, vb. konularda yetersiz kalan yasal düzenlemeler ve bunlara bağlı olarak ortaya çıkan yeni değer sorunları nedeni ile etik önemli bir kavram olarak güncelliğini korumaktadır. Bu çalışmada felsefenin bir dalı olarak etik kavramı üzerinde durulurken bir yandan da değişen ve gelişen bir alan olan "hasta merkezli" toplum eczacılığında yer alan temel ve güncel etik konular tartışılacaktır.

Eczacıların Cezai Sorumluluğu

Ecz. Hukukçu İbrahim ANKARA

Hukukçu Eczacılar Derneğinin Yönetim Kurulu Başkanı

e-posta: ibrahimankara22@hotmail.com

Ülkemizde eczaneler hem birinci basamak sağlık kuruluğu hem de ticari işletme statüsüne haizdir. Bu sebeple eczaneler, bir taraftan kamusal görevlere sahip olduğu gibi diğer taraftan özel hukuk hükümleri çerçevesinde hukuki ilişkiler kurabilmektedir. İşbu nedenlerle eczacıların kurdukları ilişkiler neticesinde birtakım suç unsurları gündeme gelebilmektedir.

Son yıllarda gelişen veri koruma mevzuatı kapsamında eczanelere düşen önemli yükümlülükler vardır. Zira eczaneler özel nitelikli kişisel veri konumunda yer alan sağlık verileri işlemektedirler. Bu verilerin ilgili kişilerin bilgisi dışında sunulması durumunda eczacıların cezai sorumlulukları gündeme gelecektir.

Bunun yanı sıra eczanelerin en sık hukuki ilişki kurduğu tüzel kişi Sosyal Güvenlik Kurumu'dur. Mezkûr Kurum'a fatura edilen reçetelerin genel olarak resmî belge statüsüne haiz olması sebebiyle tahrifat veya sahtelik durumunda cezai sorumluluk gündeme gelecektir. Günümüzde elektronik reçete kaynaklı sahtecilik faaliyetlerine sıkça rastlamaktayız. Bu reçetelerin iğfal kabiliyetleri yüksek olup eczacının teknik olarak tespit edebilmesi neredeyse imkansızdır. Söz konusu reçetelerin tespit edilebilirliği düşük olsa da eczacının cezai sorumluluğunun ihmal kaynaklı doğmaması için kimlik kontrolü ve ek güvenlik önlemlerini alması beklenebilir bir durumdur.

Yine TCK m.188/6 kapsamında birtakım narkotik ve psicotrop ilaçların hekim reçetesi olmadan satılması halinde uyuşturucu ticareti hükümleri gündeme gelecektir. Özellikle emanet ilaç verme müessesesi bu ticarete zemin hazırlayabilmektedir.

Elbette Türk Ceza Kanunu kapsamında eczacılar birçok suç tipi ile karşı karşıya kalabileceklerdir. Çalışmamızda sahada en çok karşılaşılan olaylar üzerinde durulacaktır.

TEB Bakış Açısı ile Eczanelerin Geçmişten Bugüne Değişimi

Ecz. İhsan Orkun Yılmaz

Türk Eczacıları Birliği II. Başkanı

e-posta:eczorkun@yahoo.com

Ülkemizde geçmişten bugüne toplum eczanelerinin şekillenmesinde ve bugünkü yapısına kavuşmasında özellikle 1950'lerden itibaren belirli tarihsel dönemler önemli değişim/dönüşüm duraklarını oluşturmaktadır. Türkiye'de ve Dünya'da gerek sosyo-ekonomik alanda gerek sağlık ve ilaç alanında yaşanan değişim ve dönüşümler eczacılığı da yeniden biçimlendirmiştir. 1950'li yıllarda 6197 Sayılı Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun'un yürürlüğe konulması, 6643 Sayılı yasa ile Türk Eczacıları Birliği'nin Kurulması, ilk İlaç Fiyat Kararnamesi'nin çıkarılması ve hemen akabinde 1960'ların başında ilk Eczacılık Fakültelerinin açılması ile bir bakıma bugünkü haliyle toplum eczanelerinin temelleri atılmıştır. 1970'ler ve 80'ler ise bugün üzerine çokça tartıştığımız eczane planlaması, yardımcı eczacılık, meslek hakkı, eczacının sağlık danışmanı vasfı ve klinik rolleri gibi pek çok kavramın ilk kez kapsamlı şekilde gündeme geldiği yıllar olmuştur. 2000'ler ise hem fakülte sayılarının artmasına paralel olarak mezun eczacı sayısındaki hızlı artış ve bunun yarattığı istihdam sorunu hem de Sağlıkta Dönüşüm Programı'nın hem ekonomik hem de bürokratik anlamda eczanelere olumsuz etkileri eczacılığın ana gündemini oluşturmuştur. Bu yıllarda 59 yıldır değişmeyen 6197 Sayılı Yasa'nın değişmesiyle yardımcı eczacılık, ikinci eczacılık, eczane sınırlaması pratikleri hayata geçmiş, SGK İlaç Alım Protokolleri ile reçete başına hizmet getirilmiş ve giderek genişletilmiş, eczanenin birinci basamak sağlık kuruluşu olduğu kabul edilmiştir.

Eczanenin birinci basamak sağlık kuruluşu olarak kabul edilişiyile zaten aslında toplumla iç içe olan eczanelerin artık "toplum eczaneleri" olarak adlandırılması daha doğru ve yerinde bir adlandırma olacaktır. Toplum eczaneleri kavramı eczacının toplumun en yakın sağlık-ilaç danışmanı, eczanelerin de birinci basamak sağlık hizmet sunucusu olma özellikleriyle bütünleşik düşünülmesi gereken bir kavramdır. Bu bakımdan toplum eczaneleri kavramı iyi eczacılık uygulamaları ve farmasötik bakımın eczane pratiğinde hayata geçmesi, eczacılık işletmeciliğine yeni bir ruh kazanması açısından önemli bir kaldiraştır.

Eczacılık Eğitimin Niteliği

Prof. Dr. İlky ERDOĞAN ORHAN

Gazi Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Farmakognozi Anabilim Dalı

e-posta: iorhan@gazi.edu.tr

Eczacılık eğitimi dinamik bir sürece sahip olup, sürekli güncellemeye açıktır. Ülkemizde faaliyet gösteren Eczacılık Fakültelerindeki eğitim Eczacılık Fakülteleri Dekanlar Konseyinin (ECZDEK) girişimi ile “Ulusal Eczacılık Çekirdek Eğitim Programının” hazırlanması, Yükseköğretim Kuruluna (YÖK) sunulması ve YÖK tarafından onaylanması ile altında 2019’da yürürlüğe girerek, tüm Fakültelerimizde uygulanması gereken bir eğitim standardı haline gelmiştir. Ayrıca her fakülte “Gelişmiş Eczacılık Eğitim Programı” (GEP) da oluşturarak, eğitimindeki misyon ve vizyonunu belirlemiştir. Diğer yandan önce 2011’de Ulusal Eczacılık Eğitimi Akreditasyon Kurulu’nun (ECZAK), 2014’de ise Eczacılık Eğitimi Programlarını Değerlendirme ve Akreditasyon Derneğinin (ECZAKDER) kurulması ile Eczacılık Fakültelerinde lisans eğitiminin akreditasyon standartları belirlenmiştir. Günümüzde halen ülkemizdeki eczacılık eğitiminin niteliklerinin artırılması ve güncellenmesi amacıyla çalışmalar sürdürülmekte olup, sunumda eğitimin niteliğinin iyileştirilmesine yönelik görüşler sunulacaktır.

Eczacılık eğitiminin niteliğinin artırılması ve güncellenmesi amacıyla eczacılık alanındaki ulusal ve uluslararası kurumların kılavuzları ve yayınları irdelenmiştir.

Ülkemizdeki eczacılık eğitiminin iyileştirilmesine yönelik ECZDEK, ECZAKDER, Türk Eczacıları Birliği (TEB) gibi ulusal paydaşlar ile Uluslararası Eczacılık Federasyonu (FIP) ve Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından yayınlanan iyi eczacılık eğitimi uygulamalarının müfredatımıza büyük ölçüde entegre edildiği görülmekle birlikte, global standartları eğitimimize entegre etmek için halen üzerinde çalışılmasına ihtiyaç olduğu sonucuna varılmıştır.

Eczacılık eğitiminin niteliğini artırmak için eczacılık istihdam alanları ile ilgili eczacıların nitelikleri ile ilgili görüş almak, ihtiyaç analizi yapmak, güncel ve yeni alanlar açmak (dijital eczacılık, yapay zeka, spor eczacılığı, adli eczacılık, vs.), simülasyon uygulamalarını artırmak, bu alanları ve uygulamaları müfredatımıza entegre etmek, bu doğrultuda politikalar oluşturmak, eğitimi Fakültelerin dışına taşımak, eczacılık öğrencilerini sadece mesleki anlamda değil, küresel sorunlar konusunda da farkındalık oluşturmak, hazırlamak ve sorumluluk almalarını sağlamak, öğrencileri eğitimde aktif hale getirmek, Eğitim standartlarımızın uygulamalarının takibini sağlamak, disiplin içi ve disiplinler arası iş birlikleri tesis ederek, alanımızı genişletmek gibi hususlara odaklanılması gerekmektedir.

“Geleceksavar” Rekabetçilik

Prof. Dr. İsmail Üstel

ARGE (star) Danışmanlık Ltd.

e-posta: ustelis@gmail.com

Rekabetçilik, “Rakiplerle Yarışabilme Gücü” anlamına gelmektedir. Rekabet gücü, “Rakiplerden Daha Üstün ‘Değer’ Yaratabilme”dir. “Gelecek”; hem ‘Risk’, hem de ‘Fırsat’ demektir. Gelecek Zaman’ın karakteristik özellikleri; “Değişkenlik, Belirsizlik, Karmaşıklık ve Muğlaklık”tır. “5 Yıldızlı ‘Geleceksavar Rekabetçilik’” yaklaşımının anahtarı, “5 İ”dir: “İş Modeli, İç (Eczane İçi) Girişimcilik, İnovasyon (Yenilikçilik / Yenileşim”, İlişkisel Pazarlama, İklim (Eczane Kültürü)”. ‘Geleceksavar’ Rekabetçilik, “Dayanıklı” olmayı gerektirmektedir. Bunun için; ‘Bireysel Dayanıklılık’ bağlamında ön koşul, “Pozitif Psikolojik Sermaye”dir. ‘Dayanıklı Eczane’ boyutunda ise, Eczane Kaynakları “VRIO (Değerli-Nadir-Taklit Edilemez- Organize” olmalıdır. ‘Geleceksavar’ Rekabetçilik Eksenleri, şunlardır: “Hasteri (Hasta / Müşteri) Deneyimi’nde Mükemmellik, Beklenti Ötesi (Sürpriz) Kalite, Tasarımcı Gibi (Tasarım Odaklı) Düşünmek”. ‘Geleceksavar’ Rekabetçilik için atılması zorunlu ilk adım, “Değişim- Dönüşüm”dür.

Akreditasyon ve Kalite

Prof. Dr. Özlem Nazan ERDOĞAN

İstanbul Üniversitesi, Eczacılık Fakültesi, Eczacılık İşletmeciliği Anabilim Dalı Başkanı

e-posta: nazan.erdogan@istanbul.edu.tr

İnsanlık, günümüz gözetim/gözetleme kapitalizminde (surveillance capitalism) gerçekleşen teknolojik atakların gölgesinde varlığını sürdürmeye çalışırken, yüzyıllardır geleneksel anlayışında devam eden meslekler de bu değişime nasıl ayak uyduracağını tartışmaktadır. İnsan varlığına başat giden hastalık ve ilaç konusu yeni tanımlanan bu ekonomik ortamda popülerliğini daha da artırmış; akıllı haplar, robot eczaneler, tele tıp, algoritmalar gibi yeni kavramlar ile yeni ekonomik modelin odak noktası haline gelmiştir. Sosyal medya uygulamalarının insanın doğasını değiştirmeye başladığı bu dinamikler sağlıkta veri güvenliği, veri madenciliği, hedeflenmiş reklam, etik, onam gibi hassas konuları dikkate taşımıştır. Özetle; akıllı teknolojilerin hayatın vazgeçilmez bir parçası olması sürecinde eczacılıkta akreditasyon ve kalitenin nasıl tanımlanacağı ve eczacılığın geleceğindeki etkisi ele alınmaktadır.

Türk Eczacıları Birliği Eczacılık Akademisinin Toplum Eczanelerine Yönelik Eğitim Programları

Prof. Dr. Mesut SANCAR

Marmara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Klinik Eczacılık Anabilim Dalı, Türk Eczacıları Birliği Eczacılık Akademisi 43. Dönem Yönetim Kurulu Üyesi

e-posta: mesut.sancar@marmara.edu.tr

Türk Eczacıları Birliği (TEB) Eczacılık Akademisi, 2002 yılında Türkiye’de ilaç ve diğer farmasötikler, tıbbi sarf, kozmetikler başta olmak üzere eczacılık ve sağlık alanında mezuniyet sonrası eğitimler düzenleyerek mesleki uygulamalara bilimsel katkı sunmak amacıyla kurulmuştur. Eczacıların mezuniyet sonrası güncel bilgiye ulaşmaları ve yeterlilik ve yetkinliklerini güncellemek için yüz yüze veya uzaktan, merkezi veya yerinde meslek içi eğitimler ve sürekli mesleki gelişim programları düzenlemek TEB Akademi Yönetiminin öncelikli görevidir. Bu bağlamda, kurulduğu yıldan bugüne dek sayısız eğitim düzenleyerek mesleki gelişime ilgi duyan eczacıların güncel akademik bilgiyle buluşmasını sağlamıştır.

TEB Akademi eğitimleri uzun yıllardır yüz yüze gerçekleştirilmiş, 2020 yılında Covid-19 pandemisi ile birlikte çevrim içi olarak TEB’in uzaktan eğitim portalı olan “Tebeşir” programı üzerinden devam ettirilmiştir. Bugün isteğe bağlı olarak her iki şekilde de sunulan bu eğitimlere talep devam etmektedir. Ayrıca, bazıları TEB Akademi TV kanalında kayıtlı olan eğitim programlarına eczacılarımız istedikleri zaman ulaşabilmektedirler.

Bugün itibariyle 43 farklı başlıkta verilen sürekli eğitim programlarının temeli, 2003 yılında başlayan ve ülkemizde hasta odaklı eczacılık kavramlarının geniş bir kitle tarafından tanınmasını sağlayan “İyi Eczacılık Uygulamaları-Klinik Eczacılık-Farmasötik Bakım” başlıklı 6 günlük eğitime dayanmaktadır. Uzun bir süre yoğun ilgiyle devam eden bu program ve devamında sunulan diğer klinik eczacılık-farmasötik bakım içerikli eğitimler halen birer günlük programlar halinde sürdürölmektedir. Eczanelerde hasta uyumunu ve özellikle kronik hastalar ile riskli popölasyonlarda akılcı ilaç kullanımını destekleyecek içeriğe sahip ve olgu çalışmaları ile zenginleştirilmiş olan 12 eğitim programı klinik eczacılık akademisyenleri tarafından verilmektedir.

Eczacıların son yıllarda giderek daha fazla ilgi duydukları alanlardan biri olan sosyal eczacılık içeriğiyle devam eden 11 eğitim programında hastayla iletişim, eczacı danışmanlığı, eczane yönetimi, finans, sağlık hukuku, adli eczacılık, etik, yasal düzenlemeler gibi başlıklar ele alınmaktadır. Bunların yanı sıra sadece toplum eczanelerinde değil, eczacının çalıştığı her alanda kullanabileceği kişisel gelişim konulu (liderlik, takım çalışması, sosyal medya kullanımı, sunum teknikleri, iletişim vb.) 10 farklı eğitim sunulmaktadır. Fitoterapi, aromaterapi ve bitkisel ürünlerde standardizasyon konulu 3, kozmetik ürün kullanımına yönelik 3, antidepresan kullanımı ve madde bağımlılığında eczacının bilmesi gerekenlerin vurgulandığı 2, tıbbi cihaz ve malzemelerin anlatıldığı 2 eğitim programı, yine alanında yetkin akademisyenler tarafından verilen diğer programlardır. TEB Akademi Yönetimi eczacı odalarından gelen talep ve üniversitelerin önerileri doğrultusunda eğitim listesini belli aralıklarla güncellemektedir.

Eczanelerde Farmasötik Bakımın Önemi

Prof. Dr. Mesut SANCAR

Marmara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Klinik Eczacılık Anabilim Dalı

e-posta: mesut.sancar@marmara.edu.tr

Eczaneler (toplum eczaneleri/serbest eczaneler) birinci basamak sağlık hizmetlerinin önemli bir parçası olarak kabul edilir. Toplumun herhangi bir randevuya gerek olmadan bir sağlık personeline kolaylıkla ulaşabildiği ve doğrudan danışmanlık hizmeti alabildiği eczanelerin hizmet anlayışında hasta odaklı hizmetler öne çıkmaya başlamıştır. Bu hizmetlerin temelini oluşturan klinik eczacılık ve farmasötik bakım uygulamalarının sadece hastanelerde değil, serbest eczanelerde de giderek yaygınlaştığı bilinmektedir. İlk olarak 1990 yılında Hepler ve Strand tarafından “hastaların yaşam kalitesini artıracak terapötik sonuçlara ulaşılmasında eczacının aldığı mesleki sorumluluk” olarak tanımlanmış olan farmasötik bakım, yine Hepler tarafından 2004 yılında yazılan bir makalede yeniden ele alınmış ve klinik eczacılık ile farmasötik bakımın bir bütün olduğuna vurgu yapılmıştır.

Dünya Sağlık Örgütü ve Uluslararası Eczacılık Federasyonunun eczanelerde hasta yararına kaliteli ve standart eczacılık hizmetleri sunulabilmesi için 2011 yılında yayımladıkları “İyi Eczacılık Uygulamaları” Kılavuzunda eczacının 4 ana rolünden bahsedilmektedir: (1) geleneksel roller, (2) etkili bir hastalık tedavi yönetimi, (3) mesleki performansı sürdürmek ve iyileştirmek, (4) halk sağlığının ve sağlık sisteminin iyileştirilmesine katkıda bulunmak. Özellikle ikinci ve dördüncü maddelerin farmasötik bakım felsefesi ile yakından ilişkili olduğu aşikardır.

Farmasötik bakım hizmetleri, eczaneye gelen her bireye sağlığın sürdürülmesi ve hastalıkların önlenmesi amacıyla öz-bakım ve koruyucu hizmetler kapsamında sunulabileceği gibi; yaşlı hastalar, düşük sağlık okur-yazarlığı olanlar ve risk grubundaki diğer bireylere de sunulabilmektedir. Bununla birlikte, tanımlandığı ilk günden bugüne farmasötik bakımın özellikle astım, diyabet, hipertansiyon ve hiperlipidemi başta olmak üzere kronik hastalığı olanlara daha yaygın bir şekilde sunulduğu ve bu hastalarda ilaç uyumunu artırarak tedavi hedeflerine ulaşmayı kolaylaştırdığı ve aynı zamanda sağlık harcamalarını azalttığı bilinmektedir. Farmasötik bakım hizmetleri yıllar içinde ilaç tedavi yönetimi, ilaç incelemesi, ilaç uzlaşısı, tedavi uyumu, yeni ilaç hizmeti gibi isimlerle kapsamını genişletmiş, kronik hastalık yönetiminin yanı sıra sigara bırakma, antikoagülan yönetimi, bağışıklama gibi daha spesifik alanlarda da faydalı olduğunu kanıtlamıştır. Bazı ülkelerde eczacılar eczanede sundukları farmasötik bakım hizmetleri karşılığında bir meslek hakkı ödemesi almaktadırlar.

Farmasötik bakım hizmetlerinin eczanelerde sunulmasının önündeki en büyük engeller teknik bilgi ve beceri eksikliği, hasta verilerine erişim sorunları, finansal destek olmaması ve günlük hizmet akışına dair standart kılavuzların olmaması şeklinde sırlanabilir. Bu engellerin üstesinden gelebilmek için eczacıların rutin eczane işleyişi içerisinde hastalarının ilaçla ilişkili sorunlarını saptayabilecekleri, ilaçların doğru kullanımını aktarabilecekleri, tedavi uyumunu takip edebilecekleri, yaşam kalitesine yönelik önerilerde bulunabilecekleri düzenlemelerin ve tüm bu planlamaları kapsayan sürekli eğitim programlarının önemli bir gereksinim olduğu unutulmamalıdır.

Tele/Uzaktan Eczacılık

Doç. Dr. Miray ARSLAN

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Eczacılık İşletmeciliği Anabilim Dalı

e-posta: mirayarслан@yyu.edu.tr

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızla geliştiği günümüz dijitalleşme koşullarında pek çok alanda olduğu gibi eczacılık hizmetlerinin sunumunda da gelişmeler ve değişiklikler görülmektedir. Dünyanın farklı yerlerinde gerek eczacılık modellerinde gerekse eczacılık hizmet sunumlarında farklılıklar karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda dijitalleşmeyle birlikte doğan ihtiyaçlar da ülkelerin eczacılık mevzuatlarına göre farklılaşmıştır.

Telesaglık uygulamalarının hızla yaygınlaştığı bu dönemde Covid-19 pandemisinin de etkisiyle teleeczacılık ya da uzaktan eczacılık kavramları daha sık gündeme gelmeye başlamıştır. Pandemi sürecinde özellikle kısıtlama dönemlerinde ve kısıtlı grupların (yaşlılar, çocuklar, engelliler, vb.) sağlık hizmetlerine ulaşmasında telesaglık uygulamaları dikkat çekmiştir. Uluslararası Eczacılık Federasyonu (FIP) 16.04.2020 tarihinde Covid-19 pandemisi ile mücadelenin ön saflarında yer alan eczacıları ve eczane çalışanlarını desteklemek için bir "Eylem Çağrısı" yayınlamıştır. Bu çağrıda da eczacıların pandemi sürecinin yönetiminde tele/uzaktan eczacılık uygulamalarına yer vermesinin gerekliliği ortaya konulmuştur.

Bu çalışma kapsamında farklı ülkelerdeki tele/uzaktan eczacılık uygulamaları literatürden elde edilen bilgiler ışığında sunularak ülkemizdeki ihtiyaç değerlendirilecek, bu hizmetlerin ülkemizde uygulanabilirliği GZFT (Güçlü yanlar, Zayıf yanlar, Fırsatlar, Tehditler) analizi yapılarak ele alınacaktır.

Dünya genelindeki uygulamalara bakıldığında tele/uzaktan eczacılığın online ilaç temini ve teslimini içeren basit bir süreç değil, hastaların çeşitli mobil uygulamalar ile takip edilebildiği, video konferans ve benzeri yöntemler ile hastalara danışmanlık hizmetlerinin sunulabildiği, uzmanlaşma gerektiren kompleks bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Ülkemizde telesaglık uygulamalarının emekleme aşamasında olduğu, ancak talep gördüğünü ve gelişime açık olduğunu söylemek mümkündür. Bu uygulamalar arasında dikkat çekmekte olan tele/uzaktan eczacılık ile ilgili ülkemizde henüz bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Genel hatlarıyla ele alındığında tele/uzaktan eczacılığın en güçlü yanı eczacılık hizmetlerine kesintisiz erişim imkânı, en zayıf yanı ise uygulamadaki zorluklar olarak tespit edilmiştir.

Tele/uzaktan eczacılık eczanelerin yer, zaman gibi kısıtlılıkların önüne geçerek sadece olağanüstü durumlarda değil eczaneye erişim konusunda sıkıntı yaşayan grupların eczacılık hizmetlerine erişimini kolaylaştıran, hastaların farmasötik bakım hizmetlerine kesintisiz erişimine imkân tanıyan bir hizmettir. Bu hizmetin tüm paydaşlar açısından doğru ve etik bir şekilde işleyebilmesi ise bu hizmete ilişkin kuralların ve yasal düzenlemelerin net bir şekilde belirlenebilmesi ve gerekli altyapının kurulabilmesine bağlıdır.

Geleceğin Eczacılarının Eğitimi

Ecz. Nilhan Uzman

Uluslararası Eczacılık Federasyonu (FIP) Eğitim ve Birinci Basamak Sağlık Hizmetleri Politikaları Lideri

e-posta: nilhan@fip.org

Dünyadaki sağlık ihtiyaçları, yaslanan toplum, pandemi, insani krizler gibi çok çeşitli nedenlerle hızla değişmektedir. Eczacıların toplum sağlığına olan katkılarının sürmesi ve toplumun sağlık ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için, eczacılık hizmetleri bu değişime ayak uydurmalı hatta öncülük etmelidir.

Eczacılık eğitimi, bugünün sağlık ihtiyaçlarını karşılayacak ve yarının sağlık gerekliliklerini ön görecektir bir eczacılık işgücü yetiştirmek üzere yeniden programlanmalıdır. Uluslararası Eczacılık Federasyonu (International Pharmaceutical Federation-FIP), yetkin ve yeterli bir sağlıkta iş gücü olmadan, sağlık hizmeti sunulamayacağını, sağlığın değişkenlerine adapte olan bir sağlık eğitim sistemi olmadan da yetkin ve yeterli bir sağlıkta iş gücü yetişemeyeceğini savunmaktadır. Bu nedenle eczacılık eğitimi, mesleğimizdeki tüm dönüşüm ve gelişmelerin temel yapıtaşısıdır ve FIP eczacılık eğitimini misyonunun merkezine almaktadır.

Sağlığın, toplumun ve dünyamızın güncel ve gelecekteki ihtiyaçlarının, eczacılar tarafından karşılanması için, FIP 2020 yılında sistematik bir dönüşüm çerçevesi oluşturarak, 21 FIP Kalkınma Hedef'ini ^[1]yayımlamıştır. Bu hedefler eczacılık uygulamaları, eczacılık bilimleri ve eczacılık eğitiminin 2030 yılına kadar dönüşümün destekleyecek hedeflerdir. 21 FIP Kalkınma Hedef'ini temel alarak geleceğin eczacılık eğitimin nasıl tasarlanabileceğini anlatacaktır.

Yönetici Gözünden Toplum Eczanelerinde Yaşanan Hukuksal Sorunlara Genel Bir Bakış

Ecz. Tuncay SAYILKAN

TEB.3.Bölge İzmir Eczacı Odası Başkanı

e-posta: ieo@izmireczaciodasi.org.tr

Toplum eczaneleri birçok yönden yasa ve yönetmeliklere bağlıdır. Bazen bilgi eksikliğinden bazen dikkatsizlikten veya umursamazlıktan yasalara aykırı eklemler yapıldığında eczacılar yasal yaptırımlarla karşılaşabilmektedir. Bu sohbetta bir yönetici gözünden deneyimlerine dayanarak toplum eczanelerinde yaşanan hukuksal sorunlar genel bir bakışla değerlendirilecektir.

Toplum Eczanelerinde Yaşanan Hukuki Sorunların Özel Hukuk Bağlamında İncelenmesi

LL.M Av. Ecz. Rezzan GÜNDAY

e-posta: info@rezzangunday.com.tr

Toplum eczanelerinde hukuki sorunları hukuk dallarına bağlı kalarak ceza hukuku ve özel hukuk bağlamında incelemek mümkündür. Ceza hukuku bağlamında incelerken bu başlık altında idare hukuku ile ilgili sorunlarda irdelenirken, özel hukuk bağlamında yer alan sorunlar medeni hukuk, borçlar, ticaret hukuku alanlarında incelenmesi uygun olacaktır. Esasen bazı hukuku aykırı durumların ve/veya sorumlulukların incelenmesinde aynı eylemin ceza hukukunda yaptırımını olabildiği gibi idare hukukunda veya aynı zamanda özel hukuk sorumluluğu da söz konusu olabilir. Sorumluluklar iç içe geçmiş olabilir. Biz konumuz itibari ile özel hukuk ile ilgili toplum eczacılarının sorumluluğunu inceleyeceğimizden bu başlık altında yer alan ve çok daha fazla karşılaştığımız sözleşmeler ve haksız fiil sorumlulukları ve sorumluluklara karşılık gelen hukuki yaptırımları değerlendirilecektir.

Borçlar Hukuku Bağlamında Toplum Eczacılığı Sorumluluğu

Borçlar Hukuku kapsamında yer alan sözleşmeler, günlük hayatın hızla değişmesi, ticari hayatın evrimleşmesi karşısında mevzuatın yavaş değişimi karşısında çözümsüz kalmaması bakımından Türk Borçlar Kanunu'nun (TBK) m. 26' ında "Sözleşme özgürlüğü" başlığı adı altında, "bir sözleşmenin içeriğinin, bu sözleşmenin taraflarınca kanunda öngörülen sınırlar içinde özgürce belirlenebilir." şeklinde düzenlenmiştir. İş bu nedenle kanunda tahdidi olarak sayılmayan, yazılı olma zorunluluğu olmayan sözleşmelerin dışında kalan sözlü veya zımni kabul ile gerçekleşen sözleşmelerin geçerli olduğu kabul edilir.

Toplum eczanelerinde de genel hukuk kurallarına göre yazılı olması halinde geçerli olacak veya sözlü olması halinde de geçerli olacak ve bu minvalde eczacının sorumluluğuna gidilebilecek farklı başlıklarda incelecek sözleşmeler mevcuttur. Taraflar bakımından incelediğimizde SGK ve özel sağlık kuruluşları ile yapılan ilaç temin sözleşmeleri yazılı olmak zorundayken, taraflar arasında yazılı bir sözleşme olmaksızın icap-kabul şeklinde gerçekleşen sözleşmeler yazılı olmadıkları halde aynı sorumluluk bağlamında incelenirler. Burada ayırık durum ispat bakımından önemlidir. Yazılı sözleşmelerde sorumluluklar sözleşme içeriğinde taraflarca belirlenirken sözlü veya icap-kabul şeklinde gerçekleşen ilaç/ürün temininde genel hukuk kuralları geçerli olacaktır. Bu tür alım-satım ilişkilerinde Türk Borçlar Kanunu uygulama alanı bulurken, tüketici olarak tanımlanan zarar gören kişi Tüketici Koruma Hakkında Kanun ve ilgili hükümleri ile zararını gidermeyi talep edebilir. Bu durum zarar gören bakımından ayıplı mal, geçersiz ifa, yerine ifa gibi hukuki haklarını talep amaçlı haklarını talep le eczacının da bu bağlamda sorumluluğuna gidilmesine neden olacaktır. Sözleşmeler bakımından toplum eczacılığında eczacı ilaç temin sözleşmelerine taraf olabildiği gibi aynı zamanda eczanesinde çalışan işçiler ile işçi-işveren ilişkisi bakımından da yazılı olmasa dahi sözlü olarak gerçekleşen sözleşmelerde taraf olup sorumluluğu mevcuttur. İşçi-işveren sözleşmelerinde yazılılık ispat açısından önemli olup, işveren bu bağlamda ispat külfeti altındadır. Bu nedenle işçi adına hazırlanması gereken özlük dosyalarının eczacı tarafından hazırlanması bir zorunluluk olup, iş sözleşmesinin sözlü olması sözleşmenin geçerli olması yönünde engel değildir.

Sözleşme dışında eczacının TBK kapsamında sözleşme dışı sorumlulukları haksız fiil kapsamında ve kusursuz sorumluluk başlıklarında incelemek mümkündür. Bu sorumluluklar ile sözleşme sorumluluğu bazen yarışan haklar kapsamında zarar görene seçme özgürlüğü verir. Kusursuz sorumlulukta ise

temel olarak eczacının işyerinde çalışan işçilerin eczanede ilaç/ürün temini ile vermiş oldukları zarar nedeniyle sorumlulukları incelenir.

Ticaret Hukuku Bağlamında Toplum Eczacılığı Sorumluluğu

Özel hukuk bağlamında bir diğer hukuk dalında sorumluluk ticaret hukukudur. Bir ticari işletmeyi, kısmen de olsa, kendi adına işleten kişiye tacir denir (TK m. 12/1). Hukuken tacir olmak (tacir sayılmak, tacir gibi sorumlu olmak), tacir olarak nitelendirilmek kişinin tercih edeceği bir husus değildir. Zira tacir olmanın külfetleri (yükümlülükleri) çokken nimetleri azdır.

Tacir olmanın en önemli hüküm ve sonuçları arasında iflasa tabi olma, ticaret siciline tescil, ticari defter tutma, basiretli iş adamı gibi davranma yükümlülüğü, ücret ve sözleşme cezasının indirilmesini istememe, ticari satış mal değişimi gibi sayılabilir.

Eczacılık; “hastalıkların teşhis ve tedavisi ile hastalıklardan korunmada kullanılan tabii ve sentetik kaynaklı ilaç hammaddelerinden değişik farmasötik tipte ilaçların hazırlanması ve hastaya sunulması; ilacın analizlerinin yapılması, farmakolojik etkisinin devamlılığı, emniyeti, etkinliği ve maliyeti bakımından gözetimi; ilaçla ilgili standardizasyon ve kalite güvenliğinin sağlanması ve ilaç kullanımına bağlı sorunlar hakkında hastaların bilgilendirilmesi ve çıkan sorunların bildirimini yapılmasına ilişkin faaliyetleri yürüten sağlık hizmetidir” (EEHK m.1). Bu anlamda eczacılık halk sağlığının korunması önceliğinde verilen bir kamu hizmetidir [18]. Öte yandan, eczacıların tacir sıfatına sahip olduğu ve işlettikleri eczanelerin de ticari işletme olduğu kabul edilmektedir. İş bu durum Yargıtay kararlarında yer almaktadır.

Toplum eczacılığı birinci basamak sağlık hizmeti veren, hasta/hasta yakınlarının olduğu kadar, hastalıkların önlenmesinde çoğunlukla ilk müracaat edilen hibrit bir meslek haline gelmiştir. Bu durum diğer dünya ülkelerinde de benzer şekilde gelişmektedir. Tüm bu gelişmeler beraberinde artan sorumlulukları getirmektedir. Konumuz itibari ile toplum eczacılığın özel hukuk bağlamında ele aldığımız sorumlulukları diğer hukuk dalları olan idare hukuku, ceza hukuku ile iç içedir. Sorumluluğa neden olan bir eylem veya işlem için özel hukuk sorumluluğuna gidilebileceği gibi ceza sorumluluğuna neden olabilecek sorumluluk olabilir.

Eczacılıkta dünya gelişmelerine uygun olarak yükümlü kılınmaları yanında işbu yükümlülüğe aykırılık hallerinde yasal sonuçlarında düzenlenmesi oldukça önemlidir. Özel hükümlerle sorumlulukların belirlenmesinin yanında sorumluluğa aykırılık hallerinin genel hukuk kuralları ile cezalandırılması ve yükümlülükleri genişletmek hakkaniyet ilkesi ile bağdaşmaz.

Eczanede Yaşam Boyu Öğrenme

Ecz. Hümeyra Laçın

Etkin Eczacılık Derneği Yönetim Kurulu Başkanı

e-posta: info@etkineczacilik.org

Mezun olduktan sonra eczanede, birinci basamak sağlık hizmeti sunumunda, eczacının yetkinliğinin sürdürülmesi yaşam boyu eğitim ve çalışma gerektirir. Bilginin hızlı dönüşümü ve değişiminin farkındalığı ile eczacı istenen yetkinliklerin devamı için öğrenme sorumluluğunu dikkate almalıdır. Birçok ülkede meslek örgütleri ve sağlık otoritesi resmi olarak toplum eczacısı için yaşam boyu öğrenme programları geliştirmiştir. Eczacı, yaşam boyu öğrenme sistemi içinde, sürekli mesleki gelişim programı ile mesleki yetkinliklerini ve kaliteli hasta bakım hizmetini sürdürebilmektedir. Mesleki yetkinliklerin sürdürülmesi için birçok ülkede uzun yıllardır **sürekli eğitim programı** ve **sürekli mesleki gelişim programı** adı altında programlar bulunmaktadır. Bazı ülkelerde eczanede eczacının yaşam boyu öğrenme süreci, bilimsel gelişmeler ve ihtiyaçlar doğrultusunda sürekli eğitim'den '**sürekli mesleki gelişim programı**' na dönüşmüştür. Özellikle yaşam boyu öğrenmenin uzun yıllardır yapıldığı ülkelerden İngiltere'de sürekli mesleki gelişim programı uygulanmaktadır.

Sürekli mesleki gelişim programı ihtiyaç belirleme, planlama, aksiyon ve değerlendirme aşamalarının birlikte yer aldığı bir öğrenim prosesidir. Bu proseste eczacı bireysel olarak öğrenim ihtiyaçlarını kendi belirler, öğrenim hedeflerine ulaşabilmek için planlamasını ve başarılı olup olmadığı değerlendirmesini kendi yapar. Bu aşamalar eczacının sürekli mesleki gelişim program dosyasına kayıt edilir. Sürekli mesleki gelişim programı bireysel ve kişiye özel oluşturulurken, sürekli eğitim programında geleneksel öğretim metodları kullanılarak geniş eczacı kitlelerine yönelik genel Eğitimler ve uzaktan öğrenim çalışmaları yer alır. Burada sürekli eğitim programından sürekli mesleki gelişim programına dönüşüm yada geçiş ihtiyacı sürekli resmi eğitim aktivitelerinin eczacı davranışına aktarılmasının sınırlı olmasından kaynaklanmıştır. Uluslararası Eczacılık Federasyonu 2002'de eczacının sürekli mesleki gelişim programına katılımını "eczacının mesleki olarak sistematik devamlılığı, gelişimi, bilgi ve becerisinin genişletilmesi kariyeri süresince bireysel olarak kendi sorumluluğundadır." şeklinde ifade etti.

Bazı ülkeler yaşam boyu öğrenme politikalarına bu konuyu tamamıyla entegre etmişken bazıları halen klasik resmi sürekli eğitim programını sürdürmektedir, ülkemizin de içinde bulunduğu bazı ülkelerde ise regülasyonlarla belirlenmiş resmi bir yaşam boyu öğrenme programı bulunmamaktadır. Ülkemizde toplum eczacıları resmi olmayan sürekli eğitim programlarını mesleki etik anlayışı ile izlemekte ve proaktif olarak bu eğitimlere kendi hedefleri ve ihtiyaçlarına göre katılmaktadır. Birçok ülkede sağlık sistemi tarafından kaliteli hasta bakımı sağlanması için sürekli mesleki gelişim programı eczacıya zorunlu hale getirilmek istenmektedir. Bu yönde regülasyonel çalışmalar başlatılmıştır. Yasalarla belirlenmiş resmi sürekli eğitim programı ve resmi sürekli mesleki gelişim programında akreditasyon sistemi yaygın olarak kullanılmaktadır. Akreditasyon ile kredilendirilen eğitimlerin kalite ve uygunluk onayı sağlanmaktadır. Eczacı akredite eğitim ve programlara katılıp kredi toplayarak kariyer hayatı süresince yetkinliğini sürdürmektedir.

Ülkemizde de birinci basamak sağlık hizmeti sunumunda toplum eczacıları olarak beklentimiz; sağlık otoritesinin ve meslek örgütlerimizin regülasyonel düzenlemeler yaparak, eczacının yaşam boyu kariyerinde kaliteli sağlık hizmeti sunumu kapsamında yetkinliklerinin tanımlanması ve aldığı eğitimlerin eczane pratiğine davranışsal olarak aktarımını sağlayacak resmi sürekli mesleki gelişim programının geliştirilmesi ve sunulmasıdır.

ECZIDER
"Eczacıya Değer"

Sözlü Bildiri Özetleri

TOPLUM ECZANELERİNDE PROTON POMPA İNHİBİTÖRLERİ KAYNAKLI İLAÇ ETKİLEŞİMLERİ

Ecz. Betül AYKUT

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Mezunu

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8761-5141>

betulaykut1@gmail.com

Doç. Dr. Miray ARSLAN

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Eczacılık İşletmeciliği Anabilim Dalı, Van, Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2786-4610>

mirayarслан@yyu.edu.tr

Giriş ve Amaç: Proton pompa inhibitörleri (PPI) gerek dünya genelinde gerekse ülkemizde gastrik asit ilişkili hastalıkların tedavisinde yaygın olarak kullanılmaktadır. PPI'lerin yüksek güvenilirliğe sahip olması kronik hastalıklarda uygun endikasyonlar için uzun süreli kullanımına da izin vermekte ve bu durum da ilaç-ilaç etkileşimi yaşanma olasılığını arttırmaktadır. Bu bağlamda, ilaçla tedavi başarısı ve hasta güvenliği açısından dikkatli bir şekilde takip edilmesi gereken ilaç-ilaç etkileşimlerinin PPI'ler özelinde ele alınması gerektiği açıktır. En yakın sağlık danışmanı olan toplum eczacılarının reçete karşılama sırasında bu etkileşimleri belirleyebilmesi tedavi başarısı üzerinde önemli katkılar sunacaktır. Literatürde PPI'lerin akılcı kullanımını ve ilaç etkileşimlerini ele alan pek çok çalışma olmasına karşın gözlemsel olarak karşılaşılan ilaç etkileşimlerini ortaya koyan çalışma sayısı oldukça kısıtlıdır. Bu araştırmanın amacı pek çok ilaç grubu ile etkileşimi olan ve sık reçete edilen PPI'lere yönelik olarak eczanelerde sıklıkla karşılaşılan ilaç-ilaç etkileşimlerinin tespit edilmesidir.

Materyal ve Yöntem: Bu çalışma kapsamında Van ilinde hizmet vermekte olan XXX Eczanesinde 15 Aralık 2021- 15 Mayıs 2022 tarihleri arasında karşılanan PPI içeren reçeteler ilaç etkileşimleri açısından incelenmiştir. Reçetelerden ICD-10 teşhis kodu, reçete eden doktorun uzmanlık alanı, hastanın cinsiyeti ve yaşı, reçetede kaç kalem ilacın yazılmış olduğu bilgileri alınmış ardından, reçetede ilaç-ilaç etkileşimi olup olmadığı ve eğer etkileşim var ise hangi ilaçlar arasında etkileşimin olduğu ve etkileşimin derecesi değerlendirilmiştir.

Bulgular: Bu çalışma kapsamında yaklaşık 1700 reçete incelenmiştir. Reçetelerden 164 tanesi çalışmanın kısıtlarını uygun bulunarak değerlendirmeye alınmıştır. Bu reçetelerden 73 tanesinde PPI kaynaklı ilaç etkileşimi tespit edilmiştir. Reçetelerin %33'ü dahiliye uzmanı tarafından yazılmıştır. Reçetelerin %13,69'unda lansoprazol- parasetamol etkileşimi tespit edilmiştir. Bunu %6,84 ile pantoprazol-parasetamol etkileşimi ve rabeprazol-domperidon etkileşimi izlemiştir.

Tartışma ve Sonuç: Çalışmada etkileşimlerin çoğunlukla PPI'ler ile NSAİ'ler, D vitamini ve parasetamol arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu etkileşimlerin önüne geçilebilmesinde toplum eczacılarına önemli roller düşmektedir. Hekim ve eczacıların iş birliği içinde çalışması ve farmasötik bakım hizmetlerine daha fazla vakit ayrılması ile ilaç etkileşimi kaynaklı problemler en aza indirilebilecektir.

Anahtar Kelimeler: İlaç Etkileşimi, Proton Pompa İnhibitörü, Toplum Eczacısı

COVID-19 ve TOPLUM ECZANELERİNDE ŞİDDET

Ecz. Esra Simten GÜR DEMİRCİGİL

Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Eczacılık İşletmeciliği Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9239-8201>

esrasimtengur@gmail.com

Prof. Dr. Gülbin ÖZÇELİKAY

Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Eczacılık İşletmeciliği Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1580-5050>

gozcelikay@ankara.edu.tr

Giriş ve Amaç: Sağlık hizmetlerinin sürdürülebilirliği, sağlık çalışanlarının sağlıklı ve güvenli çalışma alanlarının oluşturulmasına bağlı bir durumdur. Sağlık bütüncül bir sistem olarak düşünüldüğünde, sağlık kavramıyla özdeşleşmiş toplumsal özneler olması nedeniyle sağlık çalışanları bu sistemin meydana getirdiği sorunlardan çok ciddi oranda etkilenmektedir. Günümüzde şiddet, insan etkileşiminin gerçekleştiği her alanda artarak ve sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Sağlıkta şiddet ise en genel tanımıyla, sağlık personelinin iş başındayken hasta, hasta yakınları veya başka herhangi biri tarafından zarar veren ve istenmeyen davranışlara uğraması olarak tanımlanmaktadır. Temel amaç; sağlıkta şiddet olgusunu “toplum eczacılarına şiddet” durumu üzerinden şiddetin kaynakları ve şiddeti besleyen faktörler açısından ele almak, şiddetin oluşumunda iç ve dış faktörleri birlikte sorgulayabilmektir. COVID-19 pandemisi gibi olağanüstü koşullar ile eczaların şiddete maruz kalma durumları arasındaki ilişkilerin belirlenmesi çalışmanın temel amaçları arasında yer almaktadır.

Materyal ve Yöntem: Çalışma tanımlayıcı bir araştırmadır. Çalışmanın evreni Türkiye’deki yaklaşık 27700 toplum eczacısı oluşturmaktadır. Çalışmada çevrimiçi erişimli anket yöntemi ile toplum eczacılarının şiddete maruz kalma durumları, COVID-19 pandemisi dönemi özelinde ele alınmıştır. Çalışmanın materyalini toplum eczacılarına uygulanan 766 anket formları oluşturmaktadır. Anket soruları, çok sayıda ulusal ve uluslararası literatür incelenerek araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır.

Bulgular: Çalışmada 54 eczacı odası arasında eşit bir dağılım sağlayacak şekilde 766 anket değerlendirmeye alınmıştır. Katılımcıların yaklaşık yarısı eczanede çalıştıkları süre boyunca şiddet içeren bir davranışa, olaya ya da duruma maruz kaldıklarını bildirmişlerdir. Yine katılımcıların yaklaşık dörtte biri COVID-19 pandemi sürecinin eczanede şiddete maruz kalma durumunda artışa neden olduğunu bildirmişlerdir. Bu artışın en önde gelen sebepleri arasında: COVID-19 sürecinde piyasada bulunmayan ilaçlar ve tıbbi malzemelerin, maske dağıtım sürecinin, pandemi sebebiyle alınan tedbirlerin, kronik hastalıklarda reçetesiz ilaç tedarik sürecinin, ekonomik gerekçeler ve iletişim sorunlarının olduğu tespit edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç: Bilim insanları, COVID-19 benzeri salgınların bundan böyle de küresel ölçekte olma ihtimalinin çok yüksek olduğu konusunda uyarılarda bulunmaktadırlar. Deprem kuşağında yer alan, küresel iklim değişikliğinden etkilenen, siyasi sorunların süreklilik arz ettiği bir jeopolitik konumda bulunan ülkemizde “kriz” koşulları sıklıkla yaşanmaktadır. Olağanüstü durumların, toplum eczacılarına yönelik şiddete eğilimindeki etkilerinin araştırılması oldukça büyük önem arz etmektedir. Bu çalışmanın çıktılarının, toplum eczacıları için bireysel ve örgütsel düzeyde tedbirlerin alınması, şiddete yönelik eğitim ve iletişim ağlarının kurulabilmesi, toplum eczacılarının da içinde bulunduğu bir kriz yönetim protokolünün oluşturulması alanlarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sağlıkta Şiddet, Toplum Eczanelerinde Şiddet, COVID-19 Pandemisi

TOPLUM ECZACILARIN İLAÇ-İLAÇ ETKİLEŞİMLERİNE YÖNELİK BİLGİ DÜZEYLERİ VE DAVRANIŞLARI

Ecz. Fatih OĞUZ

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Mezunu

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3678-302X>

fatih.ogz1907@gmail.com

Doç. Dr. Miray ARSLAN

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Eczacılık İşletmeciliği Anabilim Dalı, Van, Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2786-4610>

eczmirayarslan@gmail.com

Giriş ve Amaç: Ciddi sağlık sorunlarına neden olabilen ilaç-ilaç etkileşimleri, sağlık profesyonellerinin dikkate alması gereken temel konulardandır. İlaç-ilaç etkileşimlerini tespit etmenin temeli, bu konuda bilgi sahibi olmaktır. Ancak literatüre göre sağlık profesyonellerinin ilaç-ilaç etkileşimlerine ilişkin bilgileri genel olarak yeterli düzeyde değildir. Literatürde Türkiye'deki eczacıların ilaç-ilaç etkileşimleri hakkındaki bilgi düzeylerini açıkça ele alan herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışma toplum eczacılarının klinik olarak önemli ilaç-ilaç etkileşimlerini belirleme konusundaki bilgi düzeylerini ve davranışlarını araştırmayı amaçlamaktadır.

Materyal ve Yöntem: Bu çalışma kapsamında Van-Bitlis-Hakkâri Eczacı Odası'na bağlı olan toplum eczacılarına yüz yüze anket uygulaması yapılmıştır. Anket üç bölümden oluşmaktadır. Anketin ilk bölümünde toplum eczacıların demografik bilgilerini ele alan sorular yer almaktadır. Anketin ikinci bölümün eczacıların 20 ilaç çiftini (1) Birlikte kullanılmamalı (kontrendike), (2) Takip edilmek koşulu ile birlikte kullanılabilir, (3) Etkileşim yok ve (4) Kararsızım olarak değerlendirmesi istenmiştir. Son bölümde ise eczacılarına ilaç etkileşimlerini tespit etme davranışlarına yönelik 10 soru yöneltilmiştir. Çalışma sonucunda elde edilen veriler istatistiksel olarak analiz edilmiştir.

Bulgular Anketi 73 toplum eczacısı yanıtlamış olup, yaklaşık %46'sı daha önce ilaç-ilaç etkileşimlerine yönelik meslek içi eğitim programına katılmıştır. Eczacıların 20 ilaç çiftine yönelik verdikleri doğru yanıt oranları genel olarak ele alındığında oranların %20-25 arasında olduğu belirlenmiştir. Eczacıların en çok doğru yanıt verdiği ilaç çifti %55 doğru yanıt oranıyla Sildenafil – İzosorbilmononitrat olmuştur. En düşük doğru yanıt oranı (%11) ise Fenobarbital – Metildopa ve Amiodoran – Flukonazol çiftlerinde görülmüştür. Bu konuda meslek içi eğitime katılmış olan eczacıların doğru yanıt oranlarının ise daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur. Ek olarak eczacıların yaklaşık %40'ının reçetede ilaç etkileşimi olup olmadığını sıklıkla kontrol ettiği ve ilaç etkileşimini tespit etme en yüksek oranda elektronik ilaç bilgi kaynaklarından yararlandıkları tespit edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç: Çalışma sonucunda toplum eczacıların ilaç-ilaç etkileşimlerine yönelik bilgi düzeylerinin düşük olduğu görülmektedir. Bireylerin sağlık durumları üzerinde çok önemli etkileri olan ilaç etkileşimlerinin önlenmesinde eczacılara önemli roller düşmekte olup, eczacıların bu konudaki farkındalıklarının lisans eğitimi sırasında arttırılmaya başlanması ve mezuniyet sonrasında da meslek içi eğitim programları ile bu konudaki bilgilerinin desteklenmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eczacılık, İlaç-İlaç Etkileşimi, Toplum Eczacısı

YÖNETSEL ECZACILIKTA LİDERLİK VE KİŞİSEL BİLGİ YÖNETİMİ İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

Dr.Öğr.Üyesi Ecz.İpek EROĞLU

İstanbul Medipol Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Eczacılık İşletmeciliği Anabilim Dalı, İstanbul,Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6980-4192>

ipekeroglu@gmail.com

Giriş ve Amaç: Bu çalışmanın amacı, yönetsel eczacılıkta öz-liderliğin dönüşümcü liderlik üzerindeki etkisinde kişisel bilgi yönetiminin aracılık rolünü araştırmaktır. Bu alanda yapılmış bilinen herhangi bir ampirik çalışmaya rastlanmamış olması nedeniyle; kişisel, örgütsel, sektörel ve toplumsal bağlamda günümüz ve gelecekteki gelişim, iyileşme ve sürekliliğe katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

Materyal ve Yöntem: Bu çalışma Prof. Dr. Nüket Saracel danışmanlığında 30.06.2021 tarihinde tamamlanan “Öz-Liderliğin Dönüşümcü Liderliğe Etkisinde Kişisel Bilgi Yönetiminin Rolü: Kamu Sağlık Yöneticileri Üzerinde Bir Uygulama” başlıklı ve 10262972 tez no’lu doktora tezinden türetilmiştir. Bu araştırmada Doğu Üniversitesi'nin 02.09.2019 tarih ve 22716164-050.06/15 sayılı etik kurul izniyle öz-liderlik, dönüşümcü liderlik ve kişisel bilgi yönetimi ölçekleri kullanılarak kamu sağlık sektöründe İstanbul il sınırları içinde 2019-2021 yılları arasında kamu hastanelerinde görevli yöneticilerden anket yoluyla veriler toplanmıştır. Anket katılımcılara yüz yüze görüşme yöntemiyle uygulanmıştır. Ankette 25 ifade bulunmaktadır. Çalışmada test tekniklerinden Pearson korelasyon, bağımsız gruplar t testi, tek yönlü ANOVA, Wilcoxon, testi, Kendall W katsayısı kullanılmıştır. Ayrıca modelin testi için Yapısal Eşitlik Modellemesi kullanılmıştır.

Bulgular: Ana kütlenin tamamına erişmek mümkün olduğundan örneklem seçilmemiştir. Değerlendirmeye alınan eczacı anket sayısı yirmi üçtür. Yapısal Eşitlik Modellemesi sonucunda, öz-liderlik ($\beta=0,856$), kişisel bilgi yönetimini pozitif yönlü, istatistiksel anlamlı etkilemektedir ($p<0,05$). Kişisel bilgi yönetimi ($\beta=0,542$), dönüşümcü liderliği pozitif yönlü, istatistiksel anlamlı etkilemektedir ($p<0,05$). Öz-liderliğin ($\beta=0,464$) dönüşümcü liderliğe dolaylı etkisi pozitif yönlü, istatistiksel anlamlıdır ($p<0,05$). Bu çalışmada kamu sağlık kurumlarındaki yöneticilerin liderlik tarzları ve kişisel bilgi yönetimleri arasında pozitif yönlü bir ilişkinin var olduğu belirlenmiştir. Model için hesaplanan VAF değeri 0,512’dir. Bu sonuca göre, kişisel bilgi yönetiminin öz-liderliğin dönüşümcü liderliğe etkisinde kısmi aracılık rolü olduğu gösterilmiştir.

Tartışma ve Sonuç: Stratejik yönetim çerçevesinde sağlık sektörünün geleceğine yön veren yöneticilerde öz-liderlik yetisinin tespiti, öz-liderliğin dönüşümcü liderlik davranışına etkisinin belirlenmesi, boyutlarının ve kişisel bilgi yönetiminin aracılık rolünün ortaya koyulabilmesi bu alanda yapılacak farklı çalışmalara katkı sunabilir. Araştırma, kişisel bilgi yönetimi ile öz-liderlik ve dönüşümcü liderlik arasında ayrı ayrı teorik olarak ortaya koyulan ilişkinin varlığının ampirik olarak kanıtlanması ile alanında kendini geliştirmek isteyen kamu ve özel sektör yöneticileri için güncel bir bakış açısı sunmaktadır. Bu kapsamda konuya ilişkin çok merkezli yüksek katılımcı sayılı ileri çalışmalara ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Yönetmel Eczacılık, Öz-Liderlik, Dönüşümcü Liderlik, Kişisel Bilgi Yönetimi

SAĞLIĞIN SOSYAL BELİRLEYİCİLERİ VE ECZACILIK HİZMETLERİ

Öğr. Gör. Muammer ÇALIKUŞU

Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Eczacılık İşletmeciliği Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3249-4936>

mcalikusu@ankara.edu.tr

Prof. Dr. Gülbin ÖZÇELİKAY

Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Eczacılık İşletmeciliği Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1580-5050>

gozcelikay@ankara.edu.tr

Sağlığın sosyal belirleyicileri (SSB), genel olarak insanların doğduğu, büyüdüğü, yaşadığı, çalıştığı ve yaşlandığı koşullar olarak tanımlanmaktadır (Kiles, Borja-Hart, Wofford, & Renfro, 2021). Okuma yazma bilmeme, önyargı, yoksulluk, ulaşım yetersizliği, istikrarsız barınma, sağlık sigortasının olmaması ve işsizlik gibi sosyal risk faktörleri hastanın tedavi planına bağlılığını büyük ölçüde etkileyebilmektedir (Wilder vd, 2021). Sosyal risk faktörlerinin belirlenmesi ve ele alınmasında farkındalığın oluşmasının yanı sıra nitelikli çıktı elde edilebilmesi için eczacılar ve sundukları eczacılık hizmetleri önemli bir fırsat alanıdır. Birçok hastanın birinci basamakta yer alan hekimlerle yılda yalnızca bir ya da birkaç kez görüşmekte olduğu oysa nüfusun büyük çoğunluğunun eczaneleri düzenli olarak ziyaret ettiği bilinmektedir (Joyce et al., 2007). Bu etkileşim, hastaların sosyal ihtiyaçlarını eczacılarla daha açık bir şekilde paylaşabildikleri güvenilir ilişkiler kurmalarını sağlamaktadır (Lindsey, Husband, Steed, Walton, & Todd, 2017). Bu çalışmada, ilgili literatür derlenerek eczacıların sosyal risk faktörlerinin belirlenmesinde katkı sunabilecekleri alanlar ve dolayısıyla vermekte oldukları eczacılık hizmetlerini sosyal belirleyicileri de dikkate alarak nasıl şekillendirebilecekleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

SSB kavramı çoğu eczacı için nispeten yeni bir terim olduğundan eczacılık hizmetlerinde taramayı uygulamaya dahil ederken başlangıçta bazı engellerle karşılaşılabilir. Bu engellerden en önemlisi, SSB' nin nasıl ve nerede değerlendirileceğini belirlemektir. Literatür incelendiğinde günümüze kadar olan çalışmaların kliniklerden ziyade yalnızca toplum ve ayakta tedavi ortamlarını araştırdığı görülmektedir (Daly vd., 2021; Pestka, Espersen, Sorge, & Funk, 2020). SSB'nin tespiti için sunulan hizmetlere geri ödemenin yanı sıra eczacıların her ne kadar ilaç konusunda ilgili SSB'leri çözebilmek için kaynaklarla donatılmış olsalar da doğrudan ilaç ve ilaç kullanımıyla ilgili olmayan SSB'leri değerlendirebilmek için yeterli donanıma sahip olamama ihtimalleri de önemli bir engeli oluşturmaktadır (Kiles vd., 2021).

SSB kavramlarının eczacılık eğitimi veren kurumlarda öğretilse dahi eczacılık uygulamalarında yeterince karşılık bulamadığı ilgili literatürlerde belirtilmektedir (Kiles vd., 2020). Hastaların bir eczacı ile SSB'yi değerlendirmelerine ilişkin algılarını araştıran çalışmalara da ihtiyaç duyulmaktadır. Yeterli personel, eğitim ve destekle eczanelerde sosyal risk faktörlerinin taranmasının; sağlık kuruluşlarına, eczanelere, geri ödeme kuruluşlarına ve hastalara fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sağlık Sosyal Belirleyicileri, Eczacı, Eczacılık Hizmetleri, Sosyal Belirleyiciler